*Sociology of Culture and Art* Volume 8. Issue 3. Autumn 2026. P, 15 - 29

**Research Paper**

# Backgrounds and motivations for the formation of Bbisexual subcultures among women: A study in Tehran

**Seyedeh Fahimeh Abedin do[1], Mohammad Saeed Zokaei[2]***

1. PhD student in sociology, Department of Social Sciences, SR.C., Izlamic Azad University, Tehran, Iran
2. Professor, Department of Sociology, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran

https://doi.org/10.22034/scart.2025.140830.1475

Received: March 1, 2024
Accepted: October 14, 2025
Avaiable online:September 23, 2026

## Abstract

This article examines the impact of structural and value changes in contemporary society on women's sexual cultures in Iran. Globalization, the nonlinearity of the transition to adulthood, the spread of digital communications, changes in the way we view our bodies, consumerism and hedonism, and the expansion of movements attributed to women's rights are among the factors that have affected women's sexual agency. These factors have led to the formation of diverse sexual lifestyles in various contexts, including Iran. Given the criminalization of homosexuality and bisexuality in the country's religious and legal system and the adverse social and individual health effects that result from it, it is essential to understand the social contexts that influence this practice. The present study seeks to understand the contexts and motivations of bisexuality by using content analysis of narratives obtained from in-depth interviews with ten women living in Tehran who have had sexual experiences or desires with the same sex. The results show that men's demand and desire to guide women to establish sexual relations in the form of group sexual relations, women's lack of access to men and long-term living with their same-sex partners in some institutional environments, as well as exchange for the purpose of earning money or deepening the emotional relationship, are among the most important areas for women to establish sexual relations with each other.

**Keywords:**
Women, sex, bisexualism, gender values, sexual orientation, social construct.

Abedin Do, S. F. & Zokaei, M. S. (2026). Backgrounds and motivations for the formation of Bbisexual subcultures among women: A study in Tehran. *Sociology of Culture and Art*, 8 (3), 15- 29.

**Corresponding author:** Mohammad Saeed Zokaei
**Address:** Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabaei University, Tehran, Iran
**Email:** saeed.zokaei@gmail.com

# Extended Abstract

## 1- Introduction

For various reasons, sociologists in Iran do not show much interest in investigating sexual orientation issues, and empirical research in this field is relatively limited and does not provide a suitable field for extensive (comprehensive) studies. This study investigates bisexual subcultures among women with the aim of finding the motivations and challenges of this experience and knowing the communication spaces that lead to the creation of their sexual orientation or sexual orientation towards people of the same sex. The importance of this research lies in the fact that in a family-oriented and religious society that considers the institution of the family exclusively in the marriage of a woman to a man, such an action is not only not accepted, but also a reason for the separation of moral and family foundations, the formation of disputes. Marriage and reduction of childbearing changes in social life patterns. Same-sex orientation, like any other action, has functions that may be chosen by women as positive functions, but its negative functions remain long-term, stable and deep in the social level.

## 2- Methods

According to the above, the selected approach of this qualitative research is traditional and exploratory. The current research is based on thematic analysis method (inductive and interpretive style). Sampling was done by snowball method. All samples were selected based on the experience of encountering the opposite sex in an educational or occupational setting. After interviewing 8 people, we reached theoretical saturation. To be sure, we continued the interviews up to 10 people. All research samples are women living in Tehran, who voluntarily participated in this research after explaining the purpose of the research and guaranteeing the confidentiality of their identity. In total, more than 30 hours of interviews were conducted. In these interviews, general questions were asked first because we wanted to fully understand the process of their experience and practice. After identifying the approaches and interests and sexual experiences of people, we expressed their feelings, beliefs and actions in this field. All interviews were recorded with the permission of the participants. In order to protect the privacy, confidentiality and anonymity of the participants in this research, the names of all the people in this article have been changed.

## 3- Findings

The results show that the demand and desire of men to guide women to establish same-sex relationships in the form of group sex, the lack of access of women to men and living long with their same sex in some institutional environments, and exchange for the purpose of earning income or deepening the emotional relationship, are among the most important contexts for establishing sexual relationships between women.

## 4- Discussion & Conclusion

The results of this study show the existence of gender segregation rules in educational institutions even in post-secondary education levels and the long-term interaction of girls with each other and emotional investment in the same sex are among the underlying conditions for changing the identity of heterosexual to bisexual. Since people organize their actions based on gender identity (Hamak, 2005), the change of gender identity in women, which acts as a cultural link between past generations and current and future generations, It will have many cultural effects on the society in the short and long term. In this context, although the cultural, religious and legal structure of the society is against and in conflict with homosexuality, the growth of mass media is due to the prevalence of its use (Mirfardi and Valinejad,2017) and its impact on the lifestyle and way of life. Deviant and hedonistic lifestyles have helped and caused the emergence of alternative behavioral complements until the marriage situation arrives and probably the continuation of that action even parallel to marriage. The lack of recognition of two sexes from each other and the separation of communication spaces based on gender, in the absence of family support and intimacy, may be the basis for creating communication and understanding challenges between men and women and the formation of same-sex sexual desires for Provide women. Men's hedonism for their sexual success, considering that they have all kinds of capital (economic, communication and social) in the social field, may unintentionally bring women into the sexual space created by men and even some of them on against his will, to perform this act with his own sex. This issue is worthy of consideration because the accumulation of power and economic and social resources in the hands of men can lead women to satisfy men by any possible method. In this situation, in a situation where the communication goals of both men and women do not agree with each other during this type of relationship, it is considered an emotional burden and feeling of failure and lost cost for women. So that not only do they fail to get the benefits of this type of relationship, but even some women see themselves as a consumed object. Because of avoiding this feeling and also to avoid receiving social labels such as "touchy", "immodest" and the like, they choose sexual relations with the same sex as a substitute for emotional and sexual relations with men. . Sexual intercourse in women is closely related to affection and affection. With this kind of knowledge, it becomes possible to provide

grounds for affection among women, which is usually achieved with emotional support and long and friendly conversations. At every moment of the relationship, women are analyzing and finding results from the relationship they are in, and even when they leave a relationship, these mental analyzes continue; So that it is effective in their subsequent communication. In this survey, the women who mentioned same-sex orientation as their sexual orientation or had the experience of this relationship, all reported some kind of failure of communication with men. Although the lack of access to men and the lack of sufficient recognition of the two sexes from each other is known as a more fundamental reason; Because the lack of constructive interaction between the two genders causes insufficient recognition of the change in the understanding of one's identity and the emergence of differences between the two genders. Improving economic conditions, finding an official, supportive and committed sexual partner, receiving attention and emotional feelings and sexual pleasure, having common backgrounds such as social class and age are the most effective conditions for women to have sex. If these conditions are not found in their relationship with men, the possibility of having sex with the same sex increases. On the other hand, the group of same-sex relatives creates the potential of creating a feeling of emotional connection between the members by maintaining communication and gaining life experiences close to each other. As expected, the members morally and spontaneously understand the needs of the friends of their group and work hard to solve them. Thus, the lack of affection and attention and communication failures or the impossibility of meeting men during social life create grounds for sexual tension between women. However, not only the family, which is the official cultural environment of the country, considers the constant companionship of two girls as a normative action, and they have an equal reaction to it. Under these layers of social confirmation, the construction of a new subculture is created, the society ignores its real existence due to its illegitimacy. The expansion of this subculture not only gives a different meaning to women's lives, but also directly affects men's lives. The unwillingness of girls to marry men and their desire to have another woman present during sex with their husbands and turning the man of their life into a person of secondary importance, as well as the delay in childbearing due to emotional satisfaction between two women are evident. The most widespread effects of this phenomenon are in the society.

## 5- Funding

This article did not have funding support.

## 6- Authors' Contributions

Contribution of authors all stages of this research were jointly conducted by Sayeda Fahima Abedin Do and Mohammad Saeed Zakai, Professor of Allameh Tabatabai University, Tehran University, Tehran, Iran.

## 7- Conflict of Interests

There is no conflict of interest to disclose.

فصلنامه علمی جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر | دوره هشتم، شماره سوم، پاییز ۱۴۰۵، صفحات ۱۵-۲۹

مقاله پژوهشی

# زمینه‌ها و انگیزه‌های شکل گیری خرده فرهنگ‌های دوجنس گرا درمیان زنان: پژوهشی در شهر تهران

**سیده فهیمه عابدین دو[۱]، محمد سعید ذکایی[۲*]**

۱. دکتری جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. استاد، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

https://doi.org/10.22034/scart.2025.140830.1475

تاریخ دریافت: ۱۱ اسفند ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۲۲ مهر ۱۴۰۴

انتشار آنلاین: ۱ مهر ۱۴۰۵

## چکیده

این مقاله به بررسی تأثیر تغییرات ساختاری و ارزشی جامعه معاصر بر فرهنگ‌های جنسی زنان در ایران می‌پردازد. جهانی‌شدن، غیرخطی شدن مراحل گذار به بزرگسالی، گسترش ارتباطات دیجیتال، تغییر در نوع نگاه به بدن، مصرف‌گرایی و زیست لذت‌گرایانه و بسط جنبش‌های منتسب به حقوق زنان، از جمله عواملی هستند که بر عاملیت جنسی زنان تأثیر گذاشته‌اند. این عوامل باعث شکل‌گیری سبک‌های زندگی جنسیگوناگون در متن‌های مختلف از جمله ایران شده‌است. با توجه به جرم‌انگاری همجنس‌گرایی و دوجنس‌گرایی در نظام دینی و قانونی کشور و آثار سوء اجتماعی و سلامت فردی مترتب بر آن، شناخت زمینه‌های اجتماعی تاثیرگذار بر این کنش ضروری است. پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل مضمون روایت‌های حاصل از مصاحبه‌های عمیق با ده تن از زنان ساکن تهران که تجربه یا تمایل جنسی با همجنس خود را دارند، در جستجوی فهم زمینه‌ها و انگیزه‌های دوجنس‌گرایی آن‌هاست. نتایج نشان می‌دهند: مطالبه و میل مردان به هدایت زنان جهت برقراری ارتباط جنسی در قالب روابط جنسی گروهی، عدم دسترسی زنان به مردان و زیست طولانی با همجنسان خود در برخی محیط‌های نهادین و همچنین مبادله با هدف کسب درآمد و یا ژرفا بخشیدن به رابطه‌ی عاطفی، از جمله مهمترین زمینه‌های برقراری ارتباط جنسی زنان بایکدیگر است.

**واژه‌های کلیدی:** زنان، رابطه جنسی، دو-جنس‌گرایی، ارزش‌های‌جنسیتی، جهت‌گیری‌جنسی، برساخت اجتماعی.

استناد: عابدین دو، سیده فهیمه؛ ذکایی، محمد سعید (۱۴۰۵). زمینه‌ها و انگیزه‌های شکل گیری خرده فرهنگ‌های دوجنس گرا درمیان زنان: پژوهشی در شهر تهران. *جامعه‌شناسی فرهنگ و هنر*، ۸ (۳)، ۱۵- ۲۹.

* **نویسنده مسئول:** دکتر محمد سعید ذکایی

**نشانی:** دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران

**پست الکترونیکی:** saeed.zokaei@gmail.com

## ۱- مقدمه و بیان مسئله

جنسیت و گرایش جنسی از جمله مهم‌ترین نشانه‌های هویتی است که افراد براساس آن، خود را شناسایی و معرفی می‌کنند. شناخت و ریشه‌یابی چگونگی معنایابی‌هایی‌که به هویت‌سازی افراد می‌انجامد، به‌واسطه گروه‌های اولیه و تاثیرات آن‌ها بر فرد امکان‌پذیر است. عقاید و باورها به‌طور معناداری قادر به تبیین و پیش‌بینی تغییرات در رفتار دختران است (علیوردی‌نیا و ستاره، ۱۳۹۲: ۹۷-۱۰۳). به‌زعم برخی جامعه-شناسان، این رویدادها نیستند که مستقیماً باعث ایجاد احساسات و رفتار می‌شوند، بلکه باورهای فرد از رویدادها است که منجر به واکنش عاطفی و رفتاری می‌شود (ترنر[1]، ۲۰۱۶). از سوی دیگر باورها نیز خود عمیقاً وابسته به جهت‌گیری‌ها و انرژی‌های عاطفی افراد است، و عاملیت عاطفه در سازماندهی کردن ارتباطات میان زنان تعیین کننده است. زیرا عاطفه زیربنایی است که قادر است میل جنسی را در افراد سازماندهی-کند (هاماُک[2]، ۲۰۰۵، ص. ۲۹۰-۲۶۷). از آن‌جا که در جوامع مسلمان از جمله ایران، منحصرا حوزه ارتباطی زنان با محارم، مشروع و مقبول است؛ ایجاد پیوند عاطفی با همجنس برای زنان با حساسیت‌های کمتری از جانب اجتماع، فرهنگ و مذهب همراه است. در این چهارچوب ارتباط با همجنس شیوه‌ای نسبتا امن برای ارضای نیاز به برقراری ارتباط اجتماعی‌عاطفی زنان است.

چارچوب هنجاری فوق به‌صورت تاریخی نیرویی انگیزه‌بخش جهت تعامل عمیق عاطفی میان زنان فراهم ساخته‌است. درحقیقت اساس تعامل همالان همجنس در حوزه عمومی و میدان‌های متکثرآن تجربه‌ای آشنا و فراگیر در متن روزمره جامعه ایرانی به شمار می‌آید. براین اساس آشنایی با آثار این تعامل‌های زنانه در گذار از رویدادهای احساسی‌عاطفی و هدایت این تجارب عاطفی به کنشگری‌ها و تجارب جنسی و نیز تلاقی این عواطف و تجارب با فرهنگ و ارزش‌های مدرن غربی حائز اهمیت است. زیرا پیامدهای مدرنیته بیش از پیش رادیکال‌تر و جهانی‌تر می‌شوند (گیدنز، ۱۹۹۱). نهاد آموزشی کشور، هم‌راستا با ایدئولوژی حاکم تفکیک جنسی، را از پیش‌از دبستان تا اتمام دوره متوسطه و دبیرستان را شامل شده، و قانون تفکیک جنسی را با قوت اجرا می‌کند. این ساخت آموزشی حدودا ۴۰ ساله؛ در مقاطع تحصیلات عالی نیز در حال رشد است. به‌طوری‌که تعدادی از دانشگاه‌های کشور به‌صورت اختصاصی دخترانه و پسرانه شده‌اند. این مسئله موجب کاهش دسترسی زنان و مردان با یکدیگر در سنین متفاوت حتی در سنین منتسب به ازدواج شده‌است. از میان آن‌ها می‌توان به مهیا نشدن امکان شناخت دختران و پسران از روحیات یکدیگر اشاره کرد که آثار آن در موقعیت‌هایی مثل ازدواج (شربتیان، دانش و طوافی، ۱۳۹۶: ۴۷-۷۲) یا اشتغال یا حتی پرورش فرزند، عدم درک زیست جهان دیگری (ذکایی و شرعی نژاد، ۱۳۹۵: ۱۲۱-۱۵۵) و تفسیر نادرست ازکنش جنس دیگر، که خود زمینه‌ی اختلاف ارتباطی است را به عنوان پیامدهای زندگی زنانه و حتی مردانه قابل مشاهده کرده‌است. در حالی‌که اشتغال نیز فضای دیگری است که حضور دو جنس در کنار یکدیگر را مطالبه می‌کند. برخی پژوهشگران استدلال می‌کنند که قوانین مربوط به محدودیت‌های تعاملی بین زنان و مردان، چالش‌هایی را در محیط کار، نهاد خانواده و فرهنگ ایجاد کرده‌است.

بدین ترتیب در غیاب میدان‌های سنتی و کنترل شده برای مواجهه و آشنایی دو جنس با خلقیات و ارزش‌های جنسیتی، رسانه‌ها و به ویژه شبکه‌های اجتماعی اهمیتی فزاینده یافته‌اند. فرهنگ‌های جدید رسانه‌ای با ترویج سبک زندگی لذت گرایانه، مخاطب‌های خود را غالبا به پیروانی معتقد و وفادار تبدیل می‌کنند و در غیاب محدودیت‌های نظام سیاسی‌اجتماعی‌فرهنگی مرزبندی یا ارزشهای جدیدی می‌آفرینند. شبکه‌های اجتماعی با فراهم آوردن فضای تعامل صوتی و تصویری و متنی، امکان پیوند بین انواع گونه‌های شخصیتی و گروه‌های مختلف سنی و جنسی را مهیا می‌کنند و در مسیر اقناع و مشروعیت بخشی به ایده‌ها و سبک‌های متنوع زندگی لذت‌گرایانه، یکه تازی می‌کند. تشویق افراد در جهت توجه به تمایلات جنسی گذرا یا توجه به افکار و فانتزی‌های لحظه‌ای و تحقق بخشیدن به آن حتی برای آزمودن احساس‌شان؛ شناخت بیشتر از خود و یا مشروع شمردن کسب این‌گونه لذت‌ها در طی فانتزی سازی یا پس از انجام آن کنش، تبدیل به فرهنگ جنسی متداولی در این شبکه‌ها شده است. معرفی گرایش‌های جنسی متعدد و قبولاندن آن به مخالب جهت بهره‌مندی از انواع سبک‌های برقراری رابطه‌ی جنسی و حتی بیان احساس یا تجربه‌شان در سطح رسانه‌ای، سبب شکل‌گیری فرهنگ‌های ارتباطی‌جنسی متنوعی شده است. دسترسی کودکان و نوجوانان به این اطلاعات هم بیش از پیش ساختار فرهنگی‌مذهبی و نهاد خانواده در کشورمان را به چالش کشیده است. در همین جهت، بوجود آمدن فرهنگ لذت‌گرایی و رهاسازی فرد از هنجارهای مسلط و فرهنگ مشروع و گرایش زنان به رفتارهای رهایی‌بخش، افزایش آمار طلاق را منتج شده است؛ اگرچه تحقیقات نشان می‌دهد این موضع مستقل از موقعیت‌های زنان در بازار کار است (کالمیجن[3]، دی گراف[4] و پورتمن[5]، ۲۰۰۴: ۸۹-۷۵)، اما پیدایش خرده فرهنگ‌های جدید جنسی به دنبال خود کنشگری‌های جدیدی

[1] Turner
[2] Hamack
[3] Kalmijn
4 De Graaf
5 Poortman

را به‌همراه دارد. از این‌رو شناخت کنشگری‌های افراد برای نظام سیاسی‌فرهنگی از اهمیت بالایی برخوردار است. به‌رغم آن‌که ایران هم به مانند بسیاری از کشورها، درمورد افزایش خرده فرهنگ‌های جنسیتی جدید ( دوجنس گرایی) اطلاعات جامعی در دسترس ندارد، با این حال بررسی صفحه‌های متفاوت رسانه‌های اجتماعی مثل اینستاگرام، تلگرام وZ حجم مخاطب‌ها و گفتگوهای آنان و همچنین روایت‌های نوجوانان از دوستان و همالان در مدارس و حتی در سنین بالاتر در فضاهای کاری، بیانگر گستردگی این خرده فرهنگ در بین زنان است.

با ملاحظه فوق بررسی تجربه‌های زیسته‌ی زنانی که هویت دوجنس‌گرا را برای خود برگزیده‌اند، امکان می‌دهد تصویر دقیق‌تری از زمینه و فرآیندی‌که براساس آن این زنان به گفتگوی درونی با خویش بر سر هویت جنسی دو جنس‌گرا و جهت‌گیری‌های رفتاری منطبق با آن می پردازند، دست‌یابیم. آشنایی بااین زمینه‌ها به طور یقین به ارتقای آگاهی والدین و متولیان آموزشی می‌انجامد؛ و با فاصله‌گیری از گفتمان صرفا آسیب شناختی و یا متمایل ساختن آن‌ها به انکار و چشم پوشی از واقعیات موجود بینش و حساسیت‌های بیشتری برای فهم و مداخله‌های پیشگیرانه موثر فراهم می‌سازد. علاوه براین تمرکز بر وجوه اجتماعی و زیستی به جای ابعاد روانشناختی_آسیب شناختی رایج امکانی برای تحلیل عمیق‌تر مسیر بالقوه تحول در ارزش های جنسی (به ویژه با وساطت رسانه ها و فرهنگ های نوظهور منتسب به غرب) را فراهم می‌سازد. مقاله حاضر برپایه مصاحبه‌های روایتی با زنان دوجنس‌گرا بدنبال شناسایی زمینه‌های اجتماعی و انگیزه‌های موثر بر شکل‌گیری این خرده‌فرهنگ در ایران و فهم فرآیندها، معانی و آثاری است که این تجربه برای آن‌ها به‌همراه داشته است.

## ۲- پیشینهٔ پژوهش و ملاحظات نظری

### ۲-۱: پیشینهٔ تجربی

پژوهش محمدی و محمدی (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که کلیشه‌های جنسیتی در سه مولفه فرهنگی ایرانی یعنی فرهنگ مذهبی، فرهنگ سنتی و فرهنگ مدرن تاثیرگذار بر وقوع تجاوز جنسی هستند. این کلیشه‌ها با تولید و تثبیت تصویری از زنان به عنوان جنس ضعیف، مالکیت مردان، جسمی برای لذت بردن مردان، عامل گناه و شرم و مسئولیت پذیری از تجاوز، موجب ایجاد فرهنگ تجاوز جنسی و توجیه و تسهیل آن می شوند. همچنین، پژوهش محمدصادق و همکاران (۱۳۹۷) نشان می‌دهد که رضایت جنسی در زندگی زناشویی بسیار مهم است و عدم رضایت می‌تواند منجر به مشکلات و طلاق شود. در این مطالعه، تجربیات زنانی که طلاق خواسته‌اند با زنان راضی از زندگی مشترک مقایسه شده است. هفت مضمون اصلی در زنان متقاضی طلاق شناسایی شده است، از جمله رابطه جنسی، مشارکت جنسی، طرحواره‌های جنسی، ارتباطات بین فردی، تمایلات جنسی، جذابیت جنسی و شرایط زندگی. در زنان راضی از زندگی مشترک نیز مضامین مشابهی با فراوانی متفاوت شناسایی شده است. پژوهش نتیجه می‌گیرد که مشکلات جنسی می‌توانند بر طلاق تأثیر گذار باشند و رضایت جنسی می‌تواند در حل اختلافات و افزایش رضایت زناشویی مؤثر باشد. با این حال، جامعه معمولاً به موضوعات جنسی زنان رسمیت نمی‌دهد، اما این موضوعات می‌توانند تأثیر مستقیم در تصمیم‌گیری و کنشگری زنان داشته باشند.

پژوهش هدایتی و بیگی (۱۳۹۵) نشان می‌دهد که رابطه مثبت و معناداری بین سبک دلبستگی ایمن و رضایت زناشویی با عملکرد جنسی در زنان وجود دارد. در مقابل، سبک‌های دلبستگی ناایمن و دوسوگرا با عملکرد جنسی در زنان رابطه معکوس و معناداری دارند. همچنین، رابطه معناداری بین رضایت زناشویی و شاخص عملکرد جنسی وجود دارد. بر این اساس، سبک دلبستگی ایمن و دوسوگرا بیشترین توانایی پیش‌بینی شاخص عملکرد جنسی را دارند. اما زنان با سبک دلبستگی ایمن و رضایت زناشویی بالا، بیش از دیگران از عملکرد جنسی مناسب در روابط با همسران برخوردار هستند. این پژوهش نشان می‌دهد که داشتن امنیت و احساس رضایت در ارتباط، نقش اساسی در جهت‌گیری جنسی و کنشی زنان دارد. در واقع، بدون داشتن احساس امنیت، رضایتمندی جنسی برای زنان به صورت طولانی مدت ایجاد نمی‌شود.

پژوهش علیرضانژاد و همکاران (۱۳۹۵) نشان می‌دهند که ناراضیان جنسی دچار تناقض در هویت جنسی و جنسیتی هستند و از عدم پذیرش اجتماعی رنج می برند. محقق برای دستیابی به اطلاعات از یک پژوهش ترکیبی (مردم نگاری و پیمایش) استفاده کرده است. یافته‌ها حاکی از گذر کنشگر از مراحل مختلفی برای حل تناقض‌های هویتی است، آنها در تلاش برای نیل به پذیرش و به رسمیت شناخته شدن اجتماعی، مراحل مختلفی را طی می‌کنند؛ اما طرد اجتماعی به عنوان مانع جدیدی در فرآیند بازاجتماعی شدن آن‌ها، این حرکت را کند یا گاه غیرممکن می‌کند. خانواده و مدرسه مهمترین نهاد در چگونگی طی این فرآیند است. فرآیند طرد اجتماعی برای این افراد بسیار شدید است و از این‌روآن‌ها برای پذیرفته شدن گاه تا خودکشی و گریز از خانواده پیش می‌روند. پذیرش اجتماعی ناراضیان جنسی‌که از زن به مرد تغییر جنسیت می‌دهند، بسیار بیشتر و طی این فرآیند برای آن‌ها آسان‌تر است. نتایج تحقیق وضعیت زن بودن را چه به‌عنوان افرادی که بدن زنانه را ترک می‌کنند و چه آنانی‌که بدن مردانه‌شان را به زنانه تبدیل می‌کنند به وضوح نشان می‌دهد که زن جایگاه جنس دوم را دارد. زیرا پذیرش زنی که مرد

می‌شود بیشتر و طرد مردی که زن می‌شود بسیار کمتر است. این تحقیق به نوعی قشربندی شدن جامعه به زنانه و مردانه را بازگو می‌کند. در این ساخت افراد در اعتراض به هویت‌های از پیش تعیین شده گاه پاسخ منفی می‌دهند یا کنش‌های ناسازگار را از خود به نمایش می‌گذارند.

کاووس سید امامی[6](۱۹۹۶) در پژوهش خود به موضوع همجنسگرایی در ایران از دیدگاه جامعه‌شناسی و تاریخی پرداخته است. او تحولات اجتماعی، فرهنگی و قانونی مربوط به همجنسگرایی در ایران از دوران قاجار تا انقلاب اسلامی را بررسی می‌کند. و نشان می دهد که چگونه نگرش های مختلف به همجنسگرایی در ایران با تأثیرات عوامل داخلی و خارجی شکل گرفته و تغییر کرده است. مسائلی مانند تعارض بین هویت جنسی و ملی، تبعیض و آزار و اذیت همجنسگرایان، و راهبردهای مقابله با آنها در این پژوهش مورد بررسی قرار گرفته است.

جودیت کوتیوگا و همکاران[7](۲۰۲۲) در پژوهش خود تحلیل توصیفی از ادراک نوجوانان از خود جنسی، مهارت‌های رابطه‌ای و نگرش نسبت به لذت جنسی و اعمال جنسی، با در نظر گرفتن تفاوت‌های سنی و جنسیتی در یک نمونه کانادایی متشکل از ۱۵۸۴ نوجوان دختر و پسر در سنین ۱۴ تا ۱۸ سال (M= ۵۳.۱۵) انجام داده اند. در این پژوهش جنبه‌های مختلف تمایلات جنسی و عملکرد جنسی مورد ارزیابی قرار گرفته. نتایج مطالعات نشان می‌دهند که بیشتر جوانان از طریق فعالیت‌های جنسی خودارتوتیک یا شراکتی، فعالیت جنسی دارند. با افزایش سن، ادراکات مثبت نسبت به خود جنسی، توانایی‌های ارتباطی و لذت، افزایش می‌یابد. علاوه بر این، مشاهده شده است که پسران نسبت به دختران، خودپنداره جنسی مثبت‌تری دارند، اما ادراک کمتری از مهارت‌های ارتباطی خود دارند و احتمال بیشتری برای گزارش اعمال جنسی خودارتوتیک دارند. همچنین، ادراکات مثبت، خفیف مثبت، خفیف منفی و منفی از خود جنسی و تمایلات جنسی بر اساس شیوه‌های جنسی، جنسیت و سن، تفاوت دارد.

کاتز وایس[8] و هایده[9] (۲۰۱۵) در پژوهشی که انجام شده است، رابطه بین ابعاد روانشناختی جذابیت‌ها و هویت جنسی با جهت‌گیری جنسی و تکامل هویت جنسی در ۱۹۹ نفر از مردان و زنان بزرگسال در ایالات متحده بررسی شده است. بر اساس این مطالعه، ۶۴٪ از زنان و ۵۲٪ از مردان گزارش کرده‌اند که جذابیت‌های جنسی آن‌ها سیال است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که زنان در سنین کمتر نسبت به مردان، به برخی از مراحل مهم در مورد دیدگاه‌های جنسی و آرامش در مورد آن رسیده‌اند. این یافته‌ها پیچیدگی و سیالیت گرایش‌های جنسی و تکامل هویت جنسی را در زنان و مردان نشان می‌دهد. زنان تمایل دارند که هویت خود را درک کنند و برای رسیدن به این هدف، اقدامات متنوعی انجام می‌دهند. روابط جنسی برای زنان محدود به ازدواج و خانواده نیست. آن‌ها حق خود را برای تجربه و انتخاب می‌دانند و از این حق انتخاب خوشحال هستند. به همین دلیل، خود را در یک طیف وسیع از رفتارهای جنسی آزاد می‌کنند. آن‌ها از داشتن هویت‌های چندگانه نمی‌ترسند و با توجه به موقعیت اجتماعی و امکانات موجود، روش جایگزینی را برای رفتار خود انتخاب می‌کنند.

سافرون[10]و همکاران (۲۰۱۸) نشان می‌دهند که پاسخ‌های ذهنی و عصبی زنان همجنس‌گرا نسبت به محرک‌های زن، نسبت به زنان دوجنسی و دگرجنس‌گرا، شدت بیشتری نسبت به گروه دیگر دارد. زنان دوجنس‌گرا بیشتر متمایل به نشان دادن الگوهای مختلط بیشتر بودند. تحقیقات نشان می‌دهد که بیشتر زنان، مانند اکثر آقایان، هراس از جنس مخالف دارند با این‌حال، مردان احتمالا بیشتر از زنان احتمال دارد که خود را کاملاً همجنس‌گرا یا کاملاً دگرجنس‌گرا معرفی کنند. زنان احتمالاً بیش از مردان به عنوان دوجنس‌گرا یا عمدتاً دگرجنس‌گرا می‌شناسند. این پژوهش علاوه‌بر نشان‌دادن تفاوت میان برانگیختگی ذهنی با برانگیختگی جنسی، نشان می‌دهد که زنان دوجنس‌گرا با محرکهای عشق شهوانی مردانه بیشتر تحریک می‌شوند. با تکیه بر این دانش می‌توان استنباط کرد عدم شناخت ویژگیهای مردانه و زنانه و عدم دسترسی دو جنس به یکدیگر زنان را به ارتباط جنسی با یکدیگر با هدف جایگزینی هدایت می‌کند.

پپلوآ[11] (۲۰۰۳) در پژوهش خود با ترسیم تفاوت‌های مهم جنسیت در رابطه جنسی بین زن‌ها با مردها میپردازد و معتقد است زنان با برگزیدن روابط جنسی متعهدانه رضایت خاطر بیشتری از رابطه دارند. آنان قادر هستند برای ایجاد این تعهد تغییراتی در کنشگری جنسی خویش همسو با نیاز شریک جنسی دگرجنس خود ایفا کنند و با این شرایط بازهم از رابطه لذت ببرند. اما در شرایطی که این تلاش‌ها با نافرجامی مواجه شود با توجه به توانایی تغییر در تمایلات جنسی، آنان قادر به کنشگری متفاوتی خواهند بود، تا جاییکه رابطه و لذت جنسی را به سمت همجنس خویش متمایل کنند. درواقع مردان با میزان تعهد به رابطه به نوعی به کنشگری جنسی زنان جهت می‌دهند.

پژوهش‌های بسیاری درمورد جنسیت و ابعاد کنش جنسی، هویت‌جنسی، رضایت‌جنسی، کامیابی‌جنسی، ارتباط‌جنسی و مفاهیم مشابه انجام شده‌است. اما فقدان توجه کافی به بستر شکل‌گیری کنش فردی، یعنی اجتماع و عوامل اجتماعی، باعث نادیده انگاشتن بسیاری از زمینه‌های

[6] Seyed-Emami, K. (1996)
[7] Judith Kotiuga
[8] Katz-wise
[9] Hyde
[10] Adam Safron
[11] Peplau

شکل‌گیری این کنش توسط افراد شده است. نادیده گرفتن متغیرهای سطوح کلان مثل فرهنگ، اقتصاد و قانون که هرکدم به تنهایی قادر هستند تغییرات بسیاری در نحوه عاملیت کنشگر به وجود آورند، باعث عدم توجه کافی به زمینه‌های معناسازی و معنایابی در ذهن کنشگران شده‌است. این پژوهش با پیوند بین سطح خرد و کلان، قصد دارد فهم دقیق‌تری از میدان، زمینه‌ها و مناسبات موثر بر شکل‌گیری خرده فرهنگ دوجنس‌گرا ارایه دهد. بیشتر شواهد تحقیقاتی در مورد خرده‌فرهنگ‌های جنسی و هویت‌های متفاوت جنسی، برآمده از تحقیقاتی است‌که با استفاده از نمونه‌های کوچک انجام شده‌است. علاوه بر این مطالعات موجود اغلب مبتنی‌بر پیش فرض‌ها و مدل‌هایی هستند که شواهد تایید آنها در این مطالعات یک‌سان نیست. به‌عنوان مثال مدل جهانی مبتنی بر توسعه هویت جنسی به‌طور گسترده‌ای در مطالعات اخیر رد شده است و به جای آن مدل‌های نظری گرایش جنسی و هویت جنسی که با روایت موضوعی سازگارتر است اخیراً مطرح شده است (هوکر[12]، ۱۹۵۷).

## ۲-۲: ملاحظات نظری

شکل‌گیری هویت‌های جنسی را براساس چارچوب‌های متفاوتی در جامعه‌شناسی می‌توان فهم و تفسیر کرد. در ادامه بصورت فشرده تصویری از این چشم اندازها و نقطه عزیمت هریک ارایه خواهیم کرد

### - تفسیرگرایی

تفسیرگرایان معتقدند که برجسته‌ترین ویژگی زندگی اجتماعی، عملکردهایی است که نتیجه تفسیر افراد از موقعیت‌ها است. افراد کنش‌های دیگران را تفسیر می‌کنند و بر اساس این تفسیرها واکنش نشان می‌دهند. در بیشتر موارد، این تفسیرها بین افرادی که با یکدیگر در تعامل هستند، مشترک است. هنگامی که تفسیرها متفاوت می‌شوند، فرصت‌هایی به وجود می‌آید که ممکن است منجر به سقوط اجتماعی شود. بنابراین، مهم است که در نظر داشته باشیم علل کنش اجتماعی در تعریف کنشگر از موقعیت و تفسیر آن‌ها از رویدادها ریشه دارد، نه در الگوی قوانین عینی که از بیرون اعمال می‌شوند. به عبارت دیگر، اگر ما می‌خواهیم کنش اجتماعی را توضیح دهیم، باید آن را به گونه‌ای درک کنیم که شرکت‌کنندگان آن را درک می‌کنند (ازکیا و دربان آستانه، ۱۳۹۳). درک هویت جنسی و تمایلات دوجنسگرا از معنا و تفسیری نشأت می‌گیرد که از جهت گیری (کنش) در ذهن افراد نقش می‌بندد. این درک در تعاملات مستقیم بین افراد شکل می‌گیرد. قبح‌زدایی و عادی‌سازی این کنش و استدلال‌هایی که برای توجیه یا بحث در مورد آن به کار می‌رود، کاملاً نتیجه این گفتگوهاست.

### - نظریهٔ ساخت‌یابی

گیدنز (۱۹۹۱) معتقد است سنت‌زدایی امکان دموکراتیک شدن رادیکال زندگی روزمره را فراهم می‌کند و منجر به وجود آمدن مشکل اعتیاد در جامعه می‌شود. افراد می‌توانند به مواردی مانند رابطه جنسی، غذا، قمار و حتی خرید، اعتیاد پیدا کنند. او معتقد است، در جوامع ماقبل جهانی شدن، سنت‌های پایدار به افراد پیوندی با گذشته‌شان می‌داد؛ اما اکنون این پیوند از بین رفته است و اعتیاد به عنوان تلاشی از سوی افراد برای ساختن یک «روایت از خود» بصورت منسجم و از طریق اعمال تکراری که باعث آرامش آنها می‌شود، درآمده است. در نتیجه اعمال آنهارا به هم مرتبط می‌کند. باومن و تایمز[13] (۲۰۰۷) نیز معتقد هستند که «ساخت هویت» به‌دلیل عدم اطمینان مردم درجامعه است‌که بیشتر افراد را ملزم می‌کند که دائماً در ساختن آن شرکت کنند. ثروتمندان و قدرتمندان نیز به سرعت درحال خلق دنیایی بی‌ثبات هستند که البته از آن سود می‌برند. فرانک فوردی هم نهادها را به عنوان سیستم‌های خبره‌ای میداند که برای ساختن هویت افراد به وجود آمده‌اند. نهادها انسان‌ها را تشویق می‌کنند تا به توصیه‌های کارشناسان وابسته شوند، نه اینکه به عنوان عاملان مستقل عمل کنند. (فوردی[14]،۲۰۱۳). مارگارت مید، مردم شناس معروف، سه نوع فرهنگ را تشریح می کند: همسان گرا، نیاکان گرا و جوان گرا. او معتقد است که دگرگونی‌های اجتماعی شتابان و جهانی شدن، فرآیند انتقال فرهنگ از یک نسل به نسل دیگر را دچار مشکل و وقفه نموده و بین دو نسل اختلاف تجربه و فرهنگ ایجاد کرده است (آزادارمکی و ملکی، ۱۳۸۶: ۹۷-۱۲۱). سطح تحلیل این منظر کلان‌تر و ناظر به اقتصاد سیاسی، عاطفی و اخلاقی است که

[12] Hooker, E
[13] Bauman & Times
[14] Furedi

شکل دهنده ارزشها و سبک زندگی جنسی هستند. جهانی شدن به مثابه یک پروژه نیز یک فرآیند است، به ویژه از دریچه تکنولوژی‌های جدید اطلاعاتی که تفکیک بیشتر و شکل‌گیری و ترویج عادت واره‌های جنسی متفاوت را فراهم می‌سازد.

**- رویکرد ساخت‌گرایی**

رویکرد ساخت‌گرایی در فهم گرایش‌های دو جنس‌گرا به جای تاکید بر لایه‌های بیرونی معناسازی که از تجارب و ذهنیت‌های افراد بدست می‌آید، در جستجوی لایه‌های معنایی پیچیده‌تری است که نظم‌دهنده مناسبات جنسی است. نشانه‌شناسی، تحلیل مضامین و گفتمان‌های مورد استفاده امکانی برای رمز گشایی از این الگوها فراهم می‌سازند. این رویکرد بر این اساس استوار است که افراد به‌طور فعال دانش خود را می‌سازند و واقعیت برای افراد همان تجربه‌هایی‌ست که از یادگیری‌هایشان بدست آورده‌اند (الیوت و همکاران، ۲۰۰۰: ۳۶۱ – ۳۸۲). یادگیرندگان نیز دانش جدید خود را براساس یادگیری‌های قبلی‌شان می‌سازند. دانش قبلی هم بر دانش جدید یا اصلاح شده‌ای که فرد از تجربیات یادگیری جدیدش می‌سازد تأثیر می‌گذارد (فیلیپس۱۵، ۱۹۹۵). ساختارگرایی بیان می‌کند که یادگیرندگان معنا را تنها از طریق تعامل فعال با جهان (مانند آزمایش‌ها یا حل مسئله در دنیای واقعی) می‌سازند. اطلاعات ممکن است منفعلانه دریافت شود؛ اما درک نمی‌تواند منفعلانه باشد. زیرا باید از ایجاد ارتباط معنادار بین دانش قبلی، دانش جدید و فرآیندهای درگیر در یادگیری به‌دست آید. یادگیری یک فرآیند فعال و یک فرایند اجتماعی است. فرایندی است که افراد با هم و در تعامل با یکدیگر انجام می‌دهند. بدین‌ترتیب تمام دانش به‌صورت اجتماعی ساخته می‌شود (دیوی۱۶، ۱۹۸۶:.۲۴۱–۲۵۲). ویگوتسکی نیز جامعه را دارای نقش اصلی در فرایند «معناسازی» می‌داند (ویگوتسکی و کوله[17] ،۱۹۷۸). آرندز هم معتقد است‌که ساخت‌گرایی به ساخت شخصی معنا توسط یادگیرنده از طریق تجربه متکی است؛ و معنا تحت‌تأثیر تعامل دانش قبلی و رویدادهای جدید است (آرندز۱۸،۱۹۹۸). بدین ترتیب هر یادگیرنده براساس دانش و ارزش‌های موجود، دیدگاهی متمایز دارد. یادگیری‌ها درواقع همگی دانش اجتماعی هستند. یادگیرندگان دائماً در تلاش خواهند بود تا مدل ذهنی و ادراکات فردی خود از دنیای واقعی را در جهان توسعه دهند. آن‌ها هر تجربه جدید را درک می‌کنند و به‌طور مداوم مدل‌های ذهنی خود را برای انعکاس اطلاعات جدید به روز، و به تبع آن تفسیر خود از واقعیت را می‌سازند (مک‌لئود[19]، ۲۰۱۹).

**- نظریهٔ مبادله**

جورج هومنز بر اساس اصول اقتصاد و روانشناسی شرطی‌سازی عامل، رویکرد مبادله را مطرح کرد. نظریه مبادله و مفاهیم وابستگی به قدرت، از روابط دوتایی مثل: دوست‌یابی و روابط بلندمدتی مثل ازدواج را شامل می‌شود. در این زمینه تمرکز تحلیل اغلب بر ماهیت رابطه و زمینه‌هایی است که رضایت (یا نارضایتی) و طول عمر (یا خاتمه) رابطه را پیش‌بینی می‌کنند. بعد دیگر مورد بررسی در این رویکرد، درجه و میزان عدم تعادل قدرت در رابطه است. این رویکرد مطرح می‌کند که: عدم تعادل قدرت در مشارکت‌ها اغلب تنش بیشتری را در روابط ایجاد می‌کنند، زیرا بازیگران(کنشگران اجتماعی) سعی دارند، اختلاف منابع بین طرفین مبادله را مدیریت کنند؛ و تلاش دارند تعهدات خودرا در مواجه با گزینه‌های جایگزین، حفظ کنند. در تمام مواردی که عدم تعادل قدرت در یک رابطه مبادله‌ای وجود دارد، پتانسیل بهره‌برداری نیز وجود دارد (کوک۲۰،۲۰۰۱). مبادله اجتماعی شامل مجموعه‌ای از تعاملات است که تعهدات را ایجاد می‌کند. این کنش و واکنش‌ها معمولاً وابسته به یکدیگر و مشروط به اعمال شخص دیگری دیده می‌شوند (کراپانزانو۲۱ و میچل۲۲، ۲۰۰۵: ۹۰۰–۸۷۴). در تئوری‌های مبادله، اغلب بخش‌هایی از مجموعه‌هایی که منابع محدود دارند، مطرح می‌شود؛ و بیان می‌کندکه فرآیندهای شناختی افراد به‌شدت تحت تأثیر اهداف

[15] Phillips
[16] Dewey
[17] Vygotsky, L. S., & Cole, M
[18] Arends
[19] McLeod
[20] Cook
[21] Cropanzano
[22] Mitchel

هستند (لیتزنبرگ۲۳ و باتنهیم۲۴، ۱۹۹۸). این رویکرد، به چانه‌زنی و تخصیص پاداش در روابط اهمیت می‌دهد (استیکر[۲۵]،۲۰۰۱: ۱۴۴۰۹-۱۴۴۱۳). ایده مبادله اجتماعی در متن تعاملات جنسی را با استفاده از مفهوم سرمایه جنسی نیز می‌توان توضیح داد.

**- نظریهٔ سرمایهٔ جنسی**

کاترین حکیم واضع نظریه سرمایه جنسی بر این اعتقاد است که سکس برای مردان حد و اندازه ندارد. به این ترتیب سیری‌ناپذیری میل جنسی مردان با سرمایه جنسی در هم می‌آمیزد و تمامی روابط بین مردان و زنان چه در خانه و چه در محل کار را تحت‌الشعاع خود قرار می‌دهد. نظام پدرسالاری به شدت کوشیده است تا از طریق اخلاق‌سازی و کنترل رفتار و پوشش زنان بر روی این موضوع سرپوش بگذارد (حکیم، ۱۳۹۱: ۱۳). او علت شناسایی نشدن سرمایه جنسی را تاکنون، جنبه‌های سیاسی این موضوع می‌داندکه باعث می شود زنان از بازی کنار گذاشته شوند. او معتقد است سرمایه جنسی نقشی اساسی در برانگیختن میل جنسی مردان و به طور غیر مستقیم زنان ایفا می‌کند. از این رو زنان در مجادلات پیرامون سرمایه جنسی و ارزش آن غالباً تحت‌تاثیر امیال و نیازهای جنسی مردان قرار می‌گیرند. مردان عموماً نمی‌پذیرند که زنان از ضعف آن‌ها در این زمینه بهره ببرند. به این ترتیب سرمایه جنسی زنان با سیری‌ناپذیری میل جنسی مردان، غرور مردانه و منازعه قدرت بین مردان و زنان در هم تنیده می‌شود. این نظریه مطرح می‌کند که سیاست‌های جنسی با سرسختی، ارزش سرمایه‌ی جنسی و مسائل جنسی زنان در زندگی خصوصی آن‌ها را منکر می‌شوند (حکیم، ۱۳۹۱).

در مجموع مفاهیم چندگانه معرفی شده می‌توانند حساسیت و بینش اولیه‌ای در فهم خرده فرهنگ‌های جنسی زنان دو جنس‌گرا را فراهم سازند. در متن کلان، جهانی شدن نیز بستری برای تسهیل در ترویج سبک‌های زندگی خارج از هنجارهای سنتی جامعه و سهولت در الگوهای ارتباطی افراد متعلق به این خرده فرهنگ‌ها را فراهم ساخته است. به همین‌سان فضای گفتمانی برآمده از این ارزشهای فردگرایانه و لذت‌طلبانه بر پذیرش و مواجهه زنان با این الگوهای جنسی و تفسیر آن موثر است. سرانجام در سطح خرد، میدان مبادلات و شبکه‌های ارتباطی زنان متعلق به این خرده‌فرهنگ‌ها، آن‌ها را وارد محاسبات سود و زیان و روابط کالایی برای فعال‌ساختن سرمایه‌های جنسی خویش می‌سازد.

## ۳- روش پژوهش

جامعه‌شناسان در ایران به دلایل مختلف اقبال چندانی به بررسی موضوع گرایش‌های جنسی نشان نمی‌دهند و پژوهش های تجربی در این حوزه نسبتا محدود بوده و پیشینه محکمی برای مطالعات بزرگ مقیاس (پهنانگر) فراهم نمی‌سازد. با ملاحظه فوق، رویکرد انتخابی این پژوهش، در سنت کیفی و ماهیتی اکتشافی است. پژوهش حاضر با اتکا به روش تحلیل مضمون (در سبک استقرایی و تفسیری‌تر آن) صورت گرفته است. با توجه به اینکه گفتگو در مورد موضوعات جنسی در بین زنان به‌راحتی اتفاق نمی‌افتد و از جمله موضوعات تابو در جامعه ایران است، شناسایی نمونه‌های علاقمند به همکاری در تحقیق نیازمند صرف وقت زیاد و به ویژه جلب اعتماد و اطمینان‌بخشی به افراد جهت حفظ اطلاعات شخصی آن‌ها دارد. بدین منظور با توجه به ارتباط و شناسایی قبلی محقق از بخشی از جامعه مورد مطالعه، نمونه‌گیری به شیوه هدفمند و گلوله برفی انجام شده است. در انتخاب نمونه‌ها ملاحظه اصلی داشتن تجربه مواجهه با جنس مخالف در حداقل یک نهاد آموزشی و یا شغلی بوده‌است. برای شناسایی نمونه‌ها از استراتژی انتخاب گلوله برفی استفاده شده‌است. برای این منظور از تعدادی از زنان و مردانی که به‌واسطه محیط‌کار خود احتمال شناخت نمونه‌هایی از زنان با تمایلات دو جنس‌گرایانه را داشتند کمک گرفتیم. بعد از مصاحبه با ۸ نفر به اشباع نظری رسیدیم که برای اطمینان مصاحبه هارا تا ۱۰ نفر ادامه دادیم. تمام نمونه‌های مطالعه زنان ساکن در شهر تهران هستند و بعد از شرح هدف پژوهش و تضمین محرمانه ماندن هویت آنها داوطلبانه در این پژوهش شرکت کردند. مدت زمان مصاحبه‌ها بین حدودا ۲ تا ۴ ساعت در نوسان بود و مجموعا به بیش از ۳۰ ساعت رسید. در سه مورد با توجه به اعتماد و اشتیاق نمونه‌ها برای بیان تجارب خویش مصاحبه ها در دو جلسه ادامه یافت. در این مصاحبه‌ها ابتدا سوالات کلی مطرح شد زیرا مایل بودیم به درک کاملی از روند این تجربه و کنش برسیم. بعداز آن‌که رویکردها و علایق جنسی و تجربیات افراد مشخص شد، به‌صورت عمیق به احساسات و باورها و کنش‌های آن‌ها در این زمینه پرداختیم. از میان ۱۰ زن مورد مطالعه، ۹ نفر تجربه رابطه جنسی با مردان را داشتند.۷ نفر تجربه رابطه جنسی با همجنس را داشتند. ۴ نفر تجربه ازدواج رسمی که منتهی به طلاق شده بود را داشتند، ۲ نفر در زمان مصاحبه متاهل و ۳ نفر شرکای جنسی متنوع و غیر ثابت داشتند. یک نفر ازآنها روابط متعدد خارج از ازدواج را داشت. سن افرادی که گرایش به همجنس را گزارش داده‌اند بین ۲۵ تا ۴۳ سال است.

[23] Litzenberger
[24] Buttenheim
[25] Stryker

یک نفر دارای فرزند است. ۷ مصاحبه در فضای رسمی و ۳ مصاحبه در محیط شخصی انجام شده‌است. جدول زیر ویژگی‌های شرکت کنندگان را نشان می دهد.

**جدول ۱: مشخصات شرکت‌کنندگان**

| ردیف | نام | سن | وضعیت تاهل | تحصیلات |
|---|---|---|---|---|
| ۱ | سارگل | ۳۲ | مجرد | کارشناسی ارشد روانشناسی |
| ۲ | صدف | ۲۵ | مجرد | دانشجوی کارشناسی حقوق |
| ۳ | آذر | ۳۳ | مجرد | کارشناس ارشد زبان انگلیسی |
| ٤ | هستی | ۲۸ | متاهل | فوق دیپلم بهیاری |
| ٥ | فرانک | ۳۴ | مطلقه | فوق دیپلم حسابداری |
| ٦ | روشنا | ۳۵ | مطلقه | کارشناسی ارشد علوم اجتماعی |
| ۷ | مها | ۳۰ | مطلقه | کارشناسی روزنامه نگاری |
| ۸ | ژنیک | ۲۹ | مجرد | دکتری ژنتیک پزشکی |
| ۹ | ستایش | ۴۳ | متاهل | دکتری مطالعات زنان |
| ۱۰ | پریا | ۳۵ | مطلقه | فوق دیپلم ادبیات فارسی |

تمام مصاحبه‌ها با اجازه شرکت کنندگان ضبط صوتی شده‌است. جهت حفظ حریم شخصی، رازداری و ناشناس ماندن هویت افراد شرکت کننده در این پژوهش، نام تمامی افراد در این مقاله تغییر داده شده‌است.

## ٤- تحلیل یافته‌ها

هویت جنسی و جهت گیری جنسی، پدیده های پویا و پتانسیلی هستند که تحت تاثیر عوامل متعددی از جمله اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، بیوگرافی و بین فردی در فرد شکل می‌گیرند. این پدیده ها در حال تحول و تغییر هستند و تحت تاثیر محیط های مختلف قرار دارند. با توجه به تغییرات در محیط های اجتماعی مختلف، گرایش جنسی نیز در طول عمر افراد قابل تغییر است (کمپل۲۶، ۲۰۲۱). گرایش های جنسی، مانند سایر خصوصیات و رفتارهای انسانی، تحت تاثیر محیط اجتماعی و فرهنگی قرار دارند. تحقیقات نشان میدهند که این گرایش ها در زنان ممکن است سیال‌تر باشند (جوهونوت، ۲۰۱۶؛ دایموند، ۲۰۱۶). عوامل اجتماعی مانند روابط اجتماعی و جامعه در این بین نقش مهمی ایفا می‌کنند. پس برای درک بهتر گرایش های جنسی و شرایط تغییر آنها یا تغییر در هویت جنسی، باید به محیط های رشد، فرهنگی و اجتماعی فرد توجه کرد. این محیط ها شامل خانواده، مدرسه، دوستان و جامعه هستند. از آنجا که حضور در گروه های اولیه یکی از اولین تجربیات زندگی افراد به عنوان یک فرد اجتماعی است، باید این بخش از تجربه زندگی زنان را مورد بررسی قرار داد. گروه های اولیه به دلیل داشتن روابط شخصی، صمیمی و نسبتا طولانی، امکان کسب تجربیات متنوعی را برای اعضای خود فراهم می کنند. این تجربیات می توانند بر روی گرایش های جنسی و هویت جنسی افراد تاثیر گذار باشند.

### - نقش گروه های اولیه

در گروه‌های اولیه، اعضا با هدف دستیابی به بیشترین منفعت عمومی، تلاش می‌کنند تا با ایجاد ارتباطات عمیق و محبت‌آمیز با همنوعان خود، یک ارتباط قوی برقرار کنند. در این گروه‌ها، آرمان‌ها و ایدئولوژی‌های افراد نقش مهمی را ایفا می‌کنند (کوزر، ۱۳۹۲: ۴۱۲-۴۱۳). این گروه‌ها به افراد اجازه می‌دهند تا در ارتباط با گروه، درک بهتری از خود و دیگران داشته باشند. درواقع افراد در تلاش هستند تا رفتارهای دیگران را تفسیر کنند و به نتیجه تفسیر خود پاسخ می‌دهند (ازکیا و دربان آستانه، ۱۳۹۳: ۹۹). با این رویکرد، فرد درفرایند تفسیر، به دانش جدیدی می‌رسد. این دانش جدید با دانش قبلی مقایسه و تفسیر می‌شود و سپس به دانش فعلی فرد اضافه می‌شود. این فرایند در هر لحظه قابل اجرا است و پیامدهای این تفسیرها برای فرد و جامعه بسیار متنوع است. این تفسیرها فراتر از آموزش سنتی است و در ارتباطات بین فردی گسترش می‌یابد (دنیک،۲۰۱۶: ۲۰۰-۲۰۵). بدین ترتیب هر ارتباط می‌تواند فهم جدیدی از خود و جهان را به تجربه زیست فرد اضافه

[26] Kenyon

کند. دانش و معنا از همین تجربیات به دست می‌آید (بادا و اولوسگان۲۷ ، ۲۰۱۵)؛ و آگاهی نیز تجربه‌ای است که در طول زمان کسب شده است. همانطور که فرد با تکیه بر این معناها به ارتباطات خود جهت می‌دهد، هویت خود را نیز می‌سازد.

- فرانک ۳۴ ساله : ۱۸ ساله بودم، بابام ورشکسته شد، رفتم سرکار توی کارخانه تولید اجاق گاز خانگی، اونجا با دلربا آشنا شدم خیلی دختر خوبی بود، هردوتامون فوتسالیست بودیم. همه جا باهم بودیم. سرکار همش می‌خندیدم و بعد می‌آمدیم خونه، روی تخت مامان و بابام سکس می‌کردیم. اولین پارتنرم بود. اون ازدواج کرد، بعد با مژده آشناشدم. ۱۰ سالی باهم بودیم. بعد با پسرخاله ام ازدواج کردم و ۲سال بعدش طلاق گرفتیم. اهل کار نبود، معتاد بود. به مادرم می‌گفتم من خودم یک‌پا َمردم، برا من زن باید بگیری. با پسرخاله‌ام روزهای بسیار خوب و شب‌های بسیار بدی داشتم.

در ازدواج‌هایی که توسط خانواده برنامه‌ریزی و اجرا می‌شوند، زنان معمولاً فرصت کافی برای درک دلایل ازدواج و احساس نیاز به آن را ندارند. رهایی از مشکلات مالی، دلیل دیگری برای ازدواج دختران است. درواقع سنت چارچوبی را برای عمل فراهم می‌کند که می‌تواند به صورت گسترده و بدون تردید پیش برود. سنت قادر است استقرار و توانایی ساختن هویت شخصی در مقابل پس‌زمینه پایدار را فراهم کند. کسی که از روش سنتی پیروی می‌کند، نیازی به پرسیدن سوالات درباره گزینه‌ها ندارد (گیدنز، ، ۲۰۰۳). هرچند دختران وارد عرصه اقتصادی شوند، تا به اقتصاد خانواده کمک کنند، گویی کارآمدی آنها برای خانواده رسمیت ندارد. برای زنانی که تجربه کسب درآمد و استقلال مالی داشته‌اند، احتمالا مفهوم ازدواج با چیزی که در ذهن خانواده سنتی آن‌هاست، تفاوت دارد. چنین زنانی در جستجوی یافتن شاخصه‌ای دیگر برای ایجاد و پیوند زناشویی هستند. مخصوصا اگر پیوند عاطفی عمیقی را در گذشته با فرد دیگری تجربه‌کرده باشند و اکنون شوهر از خود شایستگی‌های لازم را نشان ندهد، گسسته شدن زناشویی محتمل تر است. این موضوع برای زنانی‌که پیشینه‌ی رابطه‌ی جنسی با همجنس را داشته‌اند، امکان بازگشت به شبیه آن رابطه، به عنوان گزینه‌ی همیشه روی میز است. به عبارتی می‌توان گفت: هنگام قرارگیری در موقعیت‌های متفاوت، گرایش به همجنس برای این زنان ازبین نمی‌رود، فقط انتظارات در مورد موضوع عشق و خود جنسیت تغییر می‌کند (لیتزنبرگ و باتنهیم، ۱۹۹۸). تحت فشار قرار گرفتن از سوی خانواده، جامعه، یا مذهب برای ازدواج و تولید مثل، عشق یا احترام به شریک جنس مخالف، تنوع یا انعطاف‌پذیری جنسی، افزایش استرس، اضطراب، ایجاد دروغ، رازداری، یا تقلب در روابط کاهش رضایت یا لذت جنسی، ابهام یا سردرگمی در روابط، ممکن است تاثیراتی بر سلامت روانی و روابط زنان داشته باشد (محمدی، ۱۳۹۹). عدم پیروی از سنت و مواجهه با هر تجربه جدید، این امکان را به کنشگران می‌دهد که مدل‌های ذهنی خود را به طور مداوم به‌روز کنند تا اطلاعات جدید را دریافت کنند. به این ترتیب، آن‌ها تفسیر خود را از واقعیت خواهند ساخت (بادا، ۲۰۱۵).

- آذر۳۳ ساله: اول دبیرستان شروع شد. تربیت بدنی می‌خوندم. اردو می‌رفتیم توی اردو با دخترا زندگی می‌کردیم فقط بوسیدن و تماس ساده بود. اون روزهارو که یادم میاد دوست دارم. معلم‌ها و مربی‌های تیممون نمی‌دونستن ارتباطمونو، اگر می‌فهمیدن دردسر می‌شد. یک سری آدمهای خاص بودیم، اون‌ها زیادی پسر بودن.

جهت گیری جنسی یک ساختار چند بعدی است که به موقعیت یک فرد در ابعاد کلیدی جنسیت اشاره می کند؛ جاذبه جنسی، رفتار جنسی، جهت گیری عاشقانه و هویت گرایش جنسی ازآن جمله هستند. اگرچه اشتراکاتی در توسعه هویت گرایش جنسی وجود دارد، مسیرهای متفاوتی پیش روی افراد و گروه‌ها است. (هال، داوز، و پلوک، ۲۰۲۱). اما در کشور ما فقدان ارتباط با جنس مخالف تا پیش از ازدواج به عنوان ارزش و هنجار معرفی شده و ساختار آموزشی هم‌راستا با ساختار فرهنگی، سد محکمی را برای تجربه دوجنس از یکدیگر ایجاد کرده‌است. بدین ترتیب تجربه و تعامل بلند مدت عاطفی هالان همجنس و گفتمان‌های متنوع احساسی بین آنها، تعلق خاطر و گاهی کشش جنسی را رقم می‌زند. از آنجاکه فضایی برای به ظهور رساندن نیازهای عاطفی و جنسی جز در گروه وجود ندارد، فرد در هنگام حضور آن احتمالا در صدد رفع آن برمی‌آید. چرا که آنجا را منبع دریافت انواع نیازهای اجتماعی عاطفی خود می‌یابد. هرچند ورود به حوزه رفتارهای جنسی، خلاف هنجارهای جامعه باشد و برای اعضاگروه، هزینه‌های اجتماعی و اخلاقی به‌دنبال داشته باشد. درواقع وقتی برای پاسخ به هورمون‌های جنسی و عاطفی فضایی مناسب فراهم نباشد، هرمحیطی که از نظر کنشگر در دسترس‌تر ارزیابی شود، رهاسازی می‌تواند محقق شود. در دوره‌ی نوجوانی گرایش به جنس مخالف نسبت به دوره‌ی قبل، بیشتر بروز می‌کند. این مرحله از زندگی اغلب دختران نوجوان در ایران محدود به حضور در کلاس‌های آموزشی است. برخی از آن‌ها ممکن است به‌واسطه کنترل‌های سخت‌گیرانه والدین و یا محدودیت شدید محیط بلافصل زندگی، از انتخاب کامل و آزادانه‌ای در مورد سبک زندگی برخوردار نباشند. بدین ترتیب آنان باید از روش سنتی پیروی کنند، بطوری که سوال یا انتقادی درباره آن نباید داشته باشند. این درحالی است که، سبک زندگی مجموعه شیوه‌های یکپارچه‌ای است که به روایت خاصی از هویت

[27] Bada & Olusegun

فرد شکل مادی می‌بخشد (گیدنز، ۱۹۹۱). بدین ترتیب پیروی فرد از شیوه‌های ازپیش طراحی شده زندگی، الزاما نشان‌دهنده‌ی انتخاب او می‌تواند نباشد. چه بسا هویتی‌که او برای خود برمی‌گزیند در پیوستار محدودیت‌ها و امکانات محیطی، تنها انتخاب موجود برای او است.

هرچند با گسترش مراکز آموزش عالی در کلان شهرها، دختران توانستند از زادگاه‌هایشان دور و وارد فضای اجتماعی متفاوت شوند. بدین‌شیوه دلیلی موجه جهت به تاخیر انداختن ازدواج به‌صورت به شکلی (جامعه پسند) فراهم شده است. آن‌ها با زندگی در خوابگاه و کوی‌دانشگاه با تجربه‌های جدیدی روبرو می‌شوند. در چنین موقعیت‌هایی گفتگو در قالب رشته‌های تحصیلی، فرهنگ‌های خانوادگی و قومیتی وجهان‌بینی‌های متنوعی رخ می‌دهد.این تنوع، منجر به تغییر در جهان بینی آنها می‌شود. مضاف بر آن، نقش رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی نیز تعیین‌کننده است. بدین سبب توام شدن زندگی دانشجویی و افزایش فضاهای ارتباطی، مواجه با کنشگری‌های متنوع از عوامل تاثیرگذار در تغییر سبک زندگی است. پس با کسب این تجربیات تصورات ذهنی آنها از دوستان جنس مخالف شکل پیدا می‌کند و ممکن است متفاوت شود (بلسکی، جوزف، ویلیت و دونووان، ۲۰۱۶).

- ژنیک: ۲۹ ساله: با هم‌کلاسی‌های دانشکده هرچند وقت یک‌بار دور هم جمع می‌شدیم، معمولا هم صحبت از استادها و پسرهای کلاس شروع می‌شد. بعد می‌رسیدیم به توصیف پارتنر ایدآل و سکس و فانتزی‌های اون. یک شب که دور هم بودیم موقعیت جور شد و تونستم به شاپرک بگم که اگر متاهل نبودی ازت خواستگاری می‌کردم. بهش گفتم: بهت علاقمندم و برام جذابی. هر صفتی که از یک شریک زندگی می‌خوام، در تو وجود داره. واقعا شاپرک دختر باهوشی هست و از خیلی جهات شبیه هم هستیم. وقتی بهش فکر میکنم قلبم به تپش درمیاد و هیجانم افزایش پیدا می‌کنه.

همجنس‌گرایی زنانه نه تنها یک گرایش جنسی است بلکه یک انتخاب سیاسی و اخلاقی است که زنان را از تبعیض و سلطه‌گری مردان آزاد می‌کند. همجنس‌گرایی زنانه یک راه برای ایجاد روابط مساوی و متقابل میان آنان است، که بر پایه عشق، احترام، و همکاری بنا شده است (مارتین، ۱۹۷۲: ۸۰۵). هرچند نظریه‌ای درمورد دو زن وجود ندارد. اما آنچه در این ارتباط آشکار است، هر دو اجازه داشتن هویت مادری را دارند (اشنابل، ۲۰۱۸). هر دو با آشنایی کامل درمورد توانایی‌ها و ضعف‌های‌شان در پی بهتر کردن شرایط روحی و زیستی یکدیگر هستند. در فرهنگهایی دختران قادر هستند در مورد بدن و زندگی خود تصمیم بگیرند. برای آنها فرزند آوری مانند گذشته دغدغه ای بزرگ محسوب نمیشود. زیرا انها نه تنها تعداد فرزند یا فرزندانشان را قادرند خود انتخاب کنند بلکه می‌توانند انتخاب کنند که فرزند داشته باشند یا خیر.

### - نقش مردان در کنشگری جنسی زنان

زنان به‌عنوان نیمی از جمعیت جامعه هم به‌عنوان تولیدکننده و هم مصرف‌کننده هستند. در جوامع سنتی مخصوصا به آن‌ها به عنوان کالاهایی نگریسته می‌شود که می‌توانند استفاده یا خرید و فروش شوند. این دیدگاه کالا بوده‌گی، در مورد روابط جنسی، بیشتر به چشم می‌خورد. در این دیدگاه، زنان به عنوان آیتم‌های زیبایی و غیرانسانی در نظر گرفته می‌شوند که باید مصرف شوند. در واقع، تبدیل شدن زنان به کالا، به نفع اهداف سرمایه‌داری و مردسالاری است (کوکس، ۲۰۱۱: ۳۶_۱۹). پس زنان مصرف‌کنندگانی هستند که سبک زندگی‌شان تحت تأثیر بازیگری مردان در جامعه مردسالار قرار دارد. مردان برای تأمین نیازهای مصرفی زنان (به خصوص زنان خانه‌دار که درآمد شخصی ندارند) انتظار کالایی شدن مجدد را از زنان دارند. به این صورت که زنان باید بدن خود را و شیوه پوشش و آراستگی آن را بر اساس خواسته، سلیقه و نیاز مردان سازماندهی کنند.

- آذر ۳۳ ساله : مثلا اینکه رفتم باهاشون بیرون ایراد گرفتن که چرا لاغری؟ اصلا ناراحت می‌شم خب. دوست ندارم. یکیشون می‌گفت (هنگام رابطه جنسی) تو هم یک کاری انجام بده. بعد یک مدت تنفر پیدا کرده بودم، بدم اومده بود دیگه. به‌جایی رسیدم که تصمیم گرفتم اول دوستی باشه بعد رابطه؛ دیدم که همشون همینن اگر من قبول نکنم به هم میخوره دوستی.

دختری که تمایل دارد با مردان ارتباط برقرار کند، ممکن است به طور مکرر با رفتارهای نامناسب از سوی آنها مواجه شود. پس ممکن است او به روابطی شبیه به روابط جنسی دوران نوجوانی خود بازگردد. برخی از مردان با تنوع‌طلبی خود فشار زیادی بر زنان وارد می‌کنند. لذا، در رابطه دو جنس با کمبود صمیمیت مواجه هستیم، تا اندازه‌ای که حتی به خاطر کمبود صمیمیت شاهد رفتارهای توهین آمیز جنسی هستیم. در چنین روابطی که تمایل ضعیف به تجربه صمیمیت در آن وجود دارد، اتخاذ رفتارهای آزاردهنده جنسی افزایش می‌یابد (دگو و همکاران، ۲۰۱۴). برخی از مردان به جای تفکر و ارزیابی رفتارهای خود، دائماً زنان را زیر ذره‌بین مقایسه‌ای و انتقادی با محوریت نیازهای شخصی خود قرار می دهند. این موضوع برای زنان نوعی خشونت جنسی محسوب می‌شود. به نظر می‌رسد که فانتزی‌ها و تمایلات جنسی نامتعارف به میزان زیادی از نقش رسانه‌های جمعی (اجتماعی) در شکل‌دهی به نیازها و ساخت سلیقه مخاطبان خود نشأت گرفته است.

به نظر بودریار، عصر پست‌مدرن دنیایی است که در آن مردم به تصاویر رسانه ها پاسخ می‌دهند (گیدنز، ۱۳۹۴). رسانه‌ها به این دلیل تاثیرگذارتر شده‌اند که نه تنها سبک پوشش و ارزش‌های جوانان در اکثر نقاط جهان را شبیه و نزدیک به هم کرده‌اند (آبرامسون و اینگلهارت،

۲۰۰۹: ۲)، بلکه به سلایق جنسی مخاطبان نیز جهت داده‌اند. به‌طور مثال، عدم فعالیت زنان در روابط جنسی می‌تواند موجب نارضایتی مردان شود. تنوع‌طلبی در سلایق مردان نسبت به ویژگی‌های جسمانی زنان (بدن چاق، لاغر، عضلانی و غیره) اغلب همسو با تفکیک و تیپ‌سازی‌هایی است که در برخی از فرهنگ‌های رسانه‌ای منعکس می‌شود. این فانتزی‌ها و الگوسازی‌ها نشان‌دهنده کالابودگی زنان در نگاه مردان، حتی در روابط کوتاه‌مدت است. گویی برای زن نباید چیزی مهم‌تر از موفقیت مردان و رسیدن به فانتزی‌های جنسی آنها وجود داشته باشد، تا جایی که برای بعضی از مردان، علت خلقت زن، برآورده کردن نیازهای جنسی آنها است.

- روشنا ۳۵ ساله: با اکثر شرکت‌هایی که کار کردم، مدیر شرکت پیشنهاد رابطه می‌داد. ترجیح دادم خودمو لزبین معرفی کنم، شاید دست از سرم بردارن. البته که تا حدی موفق می‌شدم. هرچند این‌طوری یک کنجکاوی جدید براشون پیش می‌آمد. دوست داشتن از ارتباطم با دوست دخترم براشون تعریف کنم یا فیلم بگیرم و بهشون نشون بدم.

مردان نه‌تنها بدون توجه به احساسات زنان که حتی بدون در نظر گرفتن جایگاه علمی، اقتصادی و حرفه‌ای که در مورد آن قرار است تعامل کنند، رابطه را به سوی جنسی تر شدن هدایت می‌کنند. آنها از گفتگوهای جنسی و بیان فانتزی‌های خود با زنان لذت می‌برند. با این‌حال زنان وارد سیستم حرفه‌ای اقتصادی می‌شوند. چنانکه لومان در نظریه سیستمی خود می‌گوید: سیستم‌ها مرزها و روابط بین ساختارهای داخلی خود را تنظیم می‌کنند و وقتی هدف ایجاد ارتباط است، ارتباطات به صورت مداوم و سیستمی ایجاد می‌شود (مهدوی و باقری،۱۳۹۸: ۲۳۱-۲۵۱). در چنین موقعیتی، زنان نه تنها باید در حرفه و تخصصی که نقش آن را پذیرفته‌اند، مهارت بالایی داشته باشند و بتوانند از فرهنگ مردانه و جامعه مردسالار پیشی بگیرند تا به بازار کار دسترسی داشته باشند؛ بلکه بدن آن‌ها نیز به نوعی به استخدام سازمان در می‌آید. به هرحال، بسیاری مردان در ارتباط با زنان، آن‌هارا جنسی شده و فاقد ویژگی‌های انسانی خاص مانند ظرفیت ذهنی و موقعیت اخلاقی می‌دانند (کلی و همکاران، ۲۰۱۹). قطعاً قرارگیری چنین موقعیتی برای زنان نارضایتی به‌وجود می‌آورد، زیرا به نوعی نشان‌دهنده تداخل حرفه، تخصص، هنر و دانش آنها با خصوصیات فیزیکی و جنسی زنانه‌شان است. اگر بگوییم گاهی اندام جنسی زن در محیط کار مهمتر از تفکر انها می‌شود، اغراق نیست.کاترین حکیم در کتاب سرمایه جنسی، جنسیت را یکی از هفت نوع سرمایه‌ای که انسان‌ها دارند می‌شمارد (حکیم، ۲۰۱۱). اما زنان تمایل ندارند این سرمایه در تمام ابعاد زندگی اجتماعی‌شان تاثیرگذار و مهم باشد. چنین فضای اجتماعی جنسی‌شده می‌تواند به قدری آسیب‌زا باشد که گاهی زنان حتی از داشتن ارتباط جنسی در هنگام برانگیختگی و سیطره هورمون‌های جنسی در ناهوشیارترین زمان روز یعنی هنگام خواب، از مردان به دوری کنند و همجنسان خود را به عنوان شریک جنسی در آغوش بیابند.

- سارگل۳۲ ساله: رابطه‌هام (با مردان) بیش از دو سه ماه طول نمی‌کشه. تغریبا هروقت برانگیختگی جنسی دارم خواب رابطه باهمجنسمو می‌بینم. ..... دقیقا این جزییات و همیشه توی خوابام میبینم. از ناهشیارمه (با خنده) اما در حد خوابه دیگه، بیدار میشی میبینی نیست (با خنده).

جامعه‌پذیری جنسیتی، اخلاق مراقبت، آگاهی از انتظارات نقش و جمع‌گرایی، رابطه معناداری با رفتار افراد در موقعیت دوراهی اجتماعی ایجاد می‌کند (آزاده و آرامی، ۱۳۹۶). جنسیت و قوانین مربوط به آن باعث می‌شود که تجربیات اجتماعی زنان و مردان متفاوت باشد، و این اختلافات می‌تواند منجر به چالش‌ها، تضادها و تعارضات در روابط بین آن‌ها شود. در این روند، روابط ساخت‌یافته اجتماعی از گذشته فرد تاکنون، منجر به ایجاد وابستگی‌های متعدد می‌شود؛ این وابستگی‌ها در روابطی از قبیل همکاری، رقابت، تعارض، حل تعارض، تبادل اجتماعی، نابرابری، موقعیت و نفوذ و بازتولید فرآیندهای تعاملی وجود دارد (استیکر، ۲۰۰۱ ). در سطح کلان‌تر ساختار قدرت اجتماعی نهادینه مردسالارانه ای است که به طور قابل توجهی بر روابط بین افراد تأثیر می‌گذارد. در هر ساختار اجتماعی، یک ساختار قدرت به وجود می‌آید و افراد در این فرایند سعی می‌کنند با انتخاب سبک زندگی انتخابی، به هویت خود اعتبار ببخشند. با پذیرش برخی از قوانین و هنجارها، حتی به صورت سطحی و ظاهری، سعی می‌کنند جامعه را از خود راضی نگه دارند. این موضوع به ویژه در ازدواج‌های سنتی قابل مشاهده است. در ازدواج‌های سنتی، قدرت به نفع مرد اعمال می‌شود و زن بدون دلیلی خاص مجبور به اطاعت می‌شود. قانون، عرف و فرهنگ نیز از حق مالکیت و اقتدار مرد حمایت می‌کنند. در این زمینه، زنان ممکن است احساس اجبار، ستم دیدگی و متهم پنداری شوهر کنند. بنابراین، بر اساس معنی‌هایی که در طول تجربه زیسته در ذهن زنان تولید شده، ممکن است آن‌ها با اجرای نوعی مقاومت و سرباز زدن از نقش زنانگی در زندگی زناشویی، به تعارض بپردازند.

- هستی ۲۸ ساله: بارانا به‌خاطر کار شوهرش از تهران رفت. خیلی تنها شدم، افسرده شدم. اصلا مجردی توی این شاخه‌ها نبودم. اینجوری نبودم. همش کلاس بودم. مدرک کودک‌یاری گرفتم. کلاس دف می‌رفتم، دوره پرستاری رفتم، دوره تفسیر جواب آزمایش و یک دوره پزشکی و ... بعد با همسرم آشنا شدم؛ گفت دوست ندارم شاغل باشی. نذاشت ادامه بدم، زد توی روحیه‌ام. اعتقاد داره اصلا زن نباید توی این محیط‌ها باشه. مدرکمو گرفتم و همین‌جوری موند.

**- عدم دسترسی به مردان**

اشتراکاتی در توسعه هویت وگرایش جنسی وجود دارد، از طرفی در بین افراد و گروه ها مسیرهای متفاوتی وجود دارد. هویت کنشگر، تصویری که او از خود دارد و کنشی که بر اساس آن انجام می‌دهد، با توجه به معناهایی است که در طول زندگی کسب کرده‌است. تفاوت در تجربه اجتماعی و فرهنگی، تفاوت در فهم از خویشتن و هویت یابی‌های جدی،د در این مسیر برای او رقم می‌خورد. هرچند اطلاعات محدودی درباره شباهت‌ها و تفاوت‌های بین زنان همجنس‌گرا و دگرجنس‌گرا وجود دارد (کمپل، ۲۰۲۱). و گزارش‌های محدودی درباره همجنس‌گرایی زنان وجود دارد، این گزارش‌ها بیشتر از جنبه روان‌شناسی بررسی شده‌اند (کنیون، ۲۰۱۸)؛ آنچه مشخص است همجنس‌گرایی بخشی از توسعه هویت فردی و جهت‌گیری جنسی است که شامل تغییرات در آگاهی، کاوش، ارزیابی، تعهد، یکپارچگی و ارتباط به عنوان یک موجود جنسی است. همجنس‌گرایی تغییر طبیعی در تمایلات جنسی انسان است (هال، داوز، و پلوک، ۲۰۲۱). که بر اساس الگوهای جذابیت و رفتارهای جنسی آنها شکل می‌گیرد. افراد همیشه در تلاش هستند تا مدل ذهنی شخصی خود را از دنیای واقعی و از ادراکات خود و از جهان استخراج کنند (باداو اولوسگان، ۲۰۱۵، ۶۶–۷۰) ؛ آن را درک کنند و با فهم آن، معنی کنش خود را تنظیم کنند و هویت خود را توسعه بخشند.

- ژنیک۲۹ ساله: از دوستان دخترم در مورد اندام و زیبایی‌هام زیاد شندیده بودم. میدونستم زیبا هستم. وقتی از ایران رفتم برای اولین بار تلاش پسرهای ایرانی رو برای دوستی و ازدواج میدیدم. سعی میکردن بهم احترام بزارند و جذبم کنند. خودمم تلاش میکردم از تنهایی دربیام و حداقل به یکیشون حس خوب داشته باشم ولی فایده نداشت. باخودم میگفتم حتما بای سکشوال ام که اینطوری ام. دو سالی گذشت که با یک بومی آشنا شدم. از همون لحظه اول که دیدمش قلبم لرزید. خیلی زود متوجه شدم عشق به پسر خیلی متفاوت تر از عشق به دختر هست. از اینکه تجربه اش کردم خیلی خوشحالم.

در دورانی به سرمی‌بریم که افزایش سن ازدواج و مادر شدن به طور فزاینده‌ای گسترده شده است (آرنت، ۲۰۰۰) و تصمیم گیری برای ازدواج به دلایل فرهنگی مذهبی و اقتصادی نگران‌کننده شده است (مختاری‌زاده نایینی و همکاران، ۱۴۰۱؛ شفائی مقدم و همکاران، ۱۳۹۴). اما به خاطر وجود فرصت ازدواج دگرجنس‌گرایانه در روابط همجنس‌گرایانه، زنان هزینه فرصت از دست رفته‌ای از این جهت پرداخت نمی‌کنند. لذا از دغدغه سوخت فرصت‌های احتمالی ازدواج در این رابطه خبری نیست و از طرفی احساس تن‌فروشی و هرزگی نیز در روابط میان همجنس–گرایان وجود ندارد (ذکایی و شرعی‌نژاد، ۱۳۹۴: ۱۲۱–۱۵۵). زیرا در این رابطه، موضوع کالایی‌شدن بدن و نوع ارتباطی که زنان با مردان دارند وجود ندارد. در فرایند موقعیت یابی ازدواج، زنان در تلاش هستند و امیدوارند که با دست یابی به پایگاه اجتماعی و اقتصادی بالاتر، هم از دیدگاه سنتی که به زن وجود دارد خود را دور کنند و هم با مردی که از پایگاه اجتماعی اقتصادی بالاتری است آشنا شوند

- سارگل ۳۲ ساله: همین‌که به هرحال آسیبی نمی‌تونیم یا نمی‌خواهیم به‌هم بزنیم. واقعیتش چون توی محیطم خیلی کیس به‌صورت سنتی بهم معرفی میشه، طرف منو به عنوان دختر خیلی خوب و عالی و با جایگاه اجتماعی خوب معرفی می‌کنه؛ بعدش بهش بگم مثلا من دختر نبودم! ارتباط با دختر این چیزهاش خوبه که کسی نمی‌فهمه.

بکارت زنان در ازدواج سنتی نقش مهمی دارد. از دیدگاه سنتی، زنان بدن و خانه‌داری را با دستاورد مادی مردان مبادله می‌کنند. اما در چند دهه گذشته، زنان سعی کرده‌اند از وابستگی اقتصادی به مردان بکاهند و به موقعیت اجتماعی بالاتری برسند. با این حال، فرهنگ مردانه همچنان زن را مالک بدنش نمی‌داند. مقاومت زنان در داشتن کنترل بر بدن منجر به برچسب‌های منفی و کاهش موقعیت ازدواج برای زن می‌شود. زندگی زنانه و هویت زنانه تجربه‌ای آموختنی است که در شخصی‌ترین مسایل زندگی اجرا می‌شود. در واقع، جنسیت و گرایش جنسی هر دو اجرایی براساس تکرار هستند (باتلر، ۲۰۰۴). کنش‌هایی که فرد برخلاف انتظارات جامعه از خود نشان می دهد، منابع فشار بر او هستند. بنابراین، فرد سعی می‌کند راهی بین انتظارات جامعه و نیازهای خود پیدا کند تا هم از برچسب‌های منفی اجتماعی خود را در امان نگه دارد و هم زندگی خود را به شکلی که مایل ساخت دهد. زنان همجنس‌گرا ممکن است کمتر با تبعیض‌ها مواجه شوند و در ارتباط با همجنس، از نظم جنسیتی سنتی خارج می‌شوند و فضایی را برای خود ایجاد کنند که در آن می‌توانند به صورت مساوی و متقابل با شریک خود رابطه داشته باشند (مارتین ، ۲۰۱۹). فهم مشترک از نقش‌های زنانگی، مالکیت بر بدن و ساختار جامعه، پیوستگی و همبستگی عمیق‌تری را بین گروه همالان همجنس ایجاد می‌کند. تضادهای موجود بین فرهنگ مسلط و شریک عاطفی جنسی تبدیل به نقطه قوت برای عمیق‌ترشدن رابطه بین زنان می‌شود. در رابطه جنسی بین دو زن صلح و برابری در تن وجود دارد. در این نوع رابطه احتمال بارداری وجود ندارد و هر دو به یک اندازه در رابطه سهیم هستند. در این نوع رابطه، قوانین و هنجارهای از پیش تحکیم و القا شده اجتماعی فرهنگی، وجود ندارد و هردو همزمان در حال ساخت رابطه مشترکشان هستند. رابطه نه تنها از انعطاف لازم برخوردار است، بلکه به صورت بنیادینی ازهنجارهای اجتماعی بدور است. دو زن همزمان خودشان برای رابطه شان به صورت داوطلبانه، اختیاری و آگاهانه چارچوب نقشی طراحی و اجرا می کنند.

- آذر ۳۳ ساله: اون موقع چون پسرها یک مقدار دور بودن و دخترها جلوم بودن، دخترها رو دوست داشتم. بعضی دخترها قدرت بدنیشون بیشتر بود و هورمونشون بیشتر بود و فهمیدم میشه یک کارهایی کرد. الان دیگه ازشون خبر ندارم. مطمئنم ازدواج کردن. الان یک

ذره حق انتخاب دارم انتخابم پسرهان. پسرها اندام مردانشونو دوست دارم. دخترها اندامشون لطیفه، هر چقدر هم شبیه پسرها باشن فایده نداره. اگر پسر دور و برم نباشه قبول میکنم با دختر باشم.

**– مبادله**

کنش‌های اجتماعی اغلب شامل مبادلاتی است که کنشگران انگیزه دارند برای بدست آوردن برخی از پاداشهای با ارزش، بایکدیگر ارتباط برقرار کنند. افراد به دنبال منافعی هستند که پاداش آن بیشتر از هزینه‌هایش باشد. پس وارد تعامل اجتماعی می‌شوند. بدین ترتیب کنش‌ها و تعامل‌هایشان اهداف پنهان و آشکار دارد. از آن سو کنش‌های منتج شده از احساسات سرکوب‌شده‌ای نیز وجود دارد که هریک از آن‌ها، در روند تبادل اجتماعی نتایج متنوعی را در پی دارد. افراد بر اساس ارزیابی ذهنی که از هزینه‌ها و پاداش‌ها مرتبط با روابط اجتماعی خود دارند، تصمیم میگیرند و عمل می‌کنند. با این پیش فرض که پاداش و هزینه مبادله اجتماعی مورد نظرشان باید عادلانه باشد. سرانجام کنشگر تمام تعاملات اجتماعی خودرا در برابر سودهای شخصی که به دست می آورد اندازه‌گیری و تمام تصمیمات و اقدامات فردی مبتنی بر ان را اتخاذ می‌کند( داولمبایوا و الامانوس، ۲۰۲۳). از دیگر سو، رابطه بین قدرت نمادین و ساختارهای اجتماعی می‌توانند تأثیر قابل توجهی بر شکل‌گیری احساسات فرد داشته باشند. قدرت نمادین قادر است به شکل یک توهم عمل کند. توهم به شکل بیان عاطفی، سرمایه‌گذاری عاطفی، توافق و باور، افراد را به این تصور می‌برد که احساسات و تجربیات آن‌ها به طور طبیعی شکل گرفته‌اند، در حالی که در واقع تحت تأثیر قدرت نمادین و ساختارهای اجتماعی هستند. بدین دلیل در برخی موقعیت‌ها کنشگر احساسات خاصی را تجربه می‌کند. (محمدزاده، ۱۴۰۲).

کنشگر همانطور که از طریق بازی نقش، احساسات بیرونی خود را مدیریت می‌کند، در تلاش برای پرکردن شکاف بین آنچه احساس می‌کند و آنچه که باید احساس کند، است (هوچشایلد، ۱۹۸۳). گاهی بعضی زنان با قرارگیری در موقعیت‌های عاطفی به اندازه‌ای احساساتشان متأثر می‌شود که اهداف ابتدایی خود را از ورود به رابطه فراموش می‌کنند و بیش از آنچه برایشان سودمند است، در رابطه هزینه می‌کنند. در روابط جنسی زنان، مصادیقی ازقبیل از خودگذشتگی، مرام و معرفت در جریان فکری و کنشی‌شان نمود می‌یابد. ظاهراً شدت و ضعف این مصادیق بسته به فردی است که نقش رهبر را ایفا می‌کند. این که چه کسی و در چه شرایطی رابطه را مدیریت می‌کند و چگونه منافع حاصل از رابطه را تقسیم می‌کند، باعث استحکام رابطه یا عدم رضایت در رابطه می‌شود. اینکه رهبر بتواند از طریق رهبری رابطه‌محور و نه صرفاً وظیفه‌محور بر اعضا تأثیر بگذارد کنشگر را به این تصور می‌رساند که با میل و انتخاب خود وارد این رابطه شده است و از مزایا و منافع مستقیم حضور در گروه برخوردار است (اسملسر و بالتس، ۲۰۰۱). هنگامی که افراد در یک مبادله احساس کنند عدالت وجود ندارد یا احساس کنند که دیگران پاداش بیشتر از او دریافت می‌کنند، فرد به دلیل هزینه‌هایی که متحمل شده است، آشفته خواهد شد.

- سارگل ۳۲ ساله: معمولا تمام شدن هر سکسی(با مردها)، با حس خوب همراه نیست. چون احساس می‌کنم توی سکس خیلی فانتزی و ایده‌ال وارد می‌شم، ولی بعدش که تموم می‌شه می‌بینم یک چیز عادی بوده. نه چیزی از دست میدم و نه چیزی بدست میارم. مثلا نه رابطه‌ی درست درمونیه که واقعا دلبستگی عاطفی باشه و در کنار دلبستگی عاطفی، مثلا سکسی یا لذت مشترک وجود داشته باشه. هیچکدوم ایجاد نمی‌شه.

بی‌میلی مردان به ازدواج و تمایل‌شان به برقراری رابطه جنسی کوتاه‌مدت، برای زنان ناخوشایند است. گرچه بعضی از زنان نیز در بازه‌های زمانی کوتاه این نوع رفتار را دارند، اما آن را شیوه ارتباطی مورد علاقه خود نمی‌دانند. زنان هنگامی‌که وارد یک رابطه عاطفی– جنسی می‌شوند، در حقیقت در حال صرف زمان هستند (ذکایی و شرعی نژاد، ۱۳۹۴: ۱۲۱–۱۵۵). ارتباطات اجتماعی و تعاملات با چنین محوریتی، بر کسب سود اجتماعی از طریق کاهش هزینه عمل و افزایش حداکثر منافع حاصل از آن برای ادامه تعامل است. اختلاف سنی، تفاوت در پایگاه اجتماعی– اقتصادی، تفاوت در سطح انرژی بدنی و سلامت روحی، زمینه‌هایی هستند که معمولاً زنان در ساخت یک رابطه به سنجش و بررسی آن می‌پردازند. در ارتباطات اجتماعی، انتظار می‌رود نتایج بررسی به طور منصفانه برابر و نتایج حاصل از رابطه متناسب با ورودی‌ها باشد (ملسر و بالتس، ۲۰۰۱). پس، زمانی که ارزیابی آن‌ها با نتایج مورد نظر مشابهتی نداشته باشد، احتمالاً رابطه را ادامه نمی‌دهند.

- روشنک ۳۵ ساله: مدتی بعد از اینکه از ستاره جدا شدم خواستم یک رابطه درست درمون پیدا کنم ولی هرکی دورو برم بود، از همون اول فقط سکس می‌خواست. تصمیم گرفتم مجدد با یک دختر ارتباط برقرار کنم. اینستا باهاش اشناشدم و باهم قرار گذاشتیم، از من۱۰ سالی بزرگتر بود. اینقدر افسردگی داشت که شبیه پیره زن‌ها شده بود. با خانواده‌اش مشکل داشت، اومده بود تهران کار کنه. مشکلات مادی هم داشت. باخودم گفتم بی‌خیال بابا ...

## ۵- بحث و نتیجه‌گیری

این مطالعه به بررسی خرده‌فرهنگ‌های دوجنس‌گرا در میان زنان با هدف یافتن انگیزه‌ها و چالش‌های این تجربه و شناخت فضاهای ارتباطی‌که منجر به ایجاد جهت‌گیری تمایلاتی یا گرایش جنسی آن‌ها به افراد همجنس می‌شود پرداخته است. اهمیت این پژوهش از آن

روست که در جامعه‌ای خانواده محور و مذهبی که نهاد خانواده را منحصرا در ازدواج زن با مرد می‌داند، چنین کنشی نه تنها پذیرفته شده نیست، بلکه دلیلی برای ازهم گسیختگی مبانی اخلاقی و خانوادگی، شکل گیری اختلافات زناشویی و کاهش فرزندآوری و تغییر در الگوهای زندگی اجتماعی است. گرایش به همجنس به مانند هر کنش دیگری دارای کارکردهایی است که شاید در ظاهر به‌عنوان کاردکردهای مثبت مورد انتخاب زنان قرار گیرد، اما کژکارکردهای آن به‌صورت طولانی مدت، پایدار و عمیق در سطح اجتماعی باقی می‌ماند.

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد: وجود قوانین جداسازی جنسی در نهادهای آموزشی حتی در مقاطع تحصیلات تکمیلی و تعامل بلند مدت دختران بایکدیگر و سرمایه گذاری عاطفی روی همجنس، از شرایط زمینه‌ساز تغییر هویت دگرجنس‌گرا به دو جنس‌گرا است. از آن‌جاکه افراد براساس هویت جنسی، کنش‌های خود را سازمان می‌دهند(هماک
۱، ۲۰۰۵)، تغییر هویت جنسی در زنان که به مثابه رابط فرهنگ بین نسل‌های گذشته با نسل‌های اکنون و آینده می‌باشد، تاثیرات فرهنگی متعددی بر پیکره اجتماع در کوتاه‌مدت و بلندمدت خواهد گذاشت. در این زمینه هرچند ساختار فرهنگی و قانونی جامعه مخالف و در تعارض با همجنس‌گرایی است، اما رشد رسانه‌های جمعی به رواج استفاده از آن و تاثیر در سبک زندگی و شیوه‌های زندگی منحرفانه و لذت‌گرایانه کمک کرده و باعث بوجود آمدن مکمل‌های رفتاری جایگزین تا هنگام فرا رسیدن موقعیت ازدواج و احتمالاً تداوم آن کنش حتی موازی با ازدواج می‌شود. عدم شناخت دو جنس از یکدیگر و تفکیک فضاهای ارتباطی براساس جنسیت، در غیاب حمایت‌ها و صمیمیت‌های خانوادگی ممکن است زمینه‌ای برای ایجاد چالش‌های ارتباطی و تفهیمی بین زنان و مردان و شکل‌گیری تمایلات نابهنجار گرایش به همجنس را برای زنان فراهم سازد.

حضور مردان در زندگی زنان و لذت طلبی آن‌ها که برای کامیابی جنسی خویش همه‌ی سرمایه‌های بالقوه (اقتصادی، ارتباطی و اجتماعی) را در میدان اجتماعی به کار می‌گیرند، ممکن است زنان را ناخواسته وارد فضای جنسی ساخته شده توسط مردان کند و حتی برخی از آن‌ها را به‌سوی برقراری این کنش با دیگر افراد کند. وابسته شدن به این چرخه ارتباطی جنسی معیوب سبب می‌شود این دسته از زنان بدنبال جلب نظر مردان برآیند و در جهت فراهم ساختن فضای جنسی مورد نظر آنها حتی بر خلاف میل خویش برآیند. این موضوع از آن جهت قابل تامل است که انباشت قدرت و منابع اقتصادی و اجتماعی در دستان مردان، زنان را به سوی جلب رضایت مردان با هر روش ممکن می‌تواند رهنمون سازد. در این شرایط در موقعیتی که اهداف ارتباطی هرکدام از زن و مرد در جریان این نوع رابطه بایکدیگر همخوانی نداشته باشد، برای زنان بار عاطفی و احساس ناکامی و هزینه از دست رفته محسوب می‌شود. به‌طوری‌که نه‌تنها خود را از بدست آوردن مزایای این نوع ارتباط ناکام می‌یابند بلکه حتی بعضی از زنان به‌عنوان شی مصرف شده به خود می‌نگرند. آنها به دلیل دوری از این احساس و همچنین در امان ماندن از دریافت برچسب‌های اجتماعی همچون دستخورده، بی‌حیا و مانند آن، ارتباط جنسی با همجنس را به‌عنوان جایگزین رابطه عاطفی و جنسی با مردان انتخاب می‌کنند. ارتباط جنسی در زنان ارتباط تنگاتنگی با عاطفه و مهرورزی دارد. با چنین شناختی، فراهم شدن زمینه‌های مهرورزی در بین زنان که معمولا با حمایتهای عاطفی و گفتگوهای طولانی و دوستانه رقم می‌خورد ممکن می‌گردد.

در این مطالعه بر اساس رویکرد تفسیری به بررسی روایت‌های زنان با گرایش به همجنس پرداختیم و تلاش کردیم شناخت روند ورود و تجربه‌ی کنش جنسی و یا علاقه‌ی جنسی به همجنس را از دریچه تجربه زیسته آنان فهم کنیم. زنان در هر لحظه از ارتباط در حال تجزیه و تحلیل و یافتن نتیجه از ارتباطی هستند که درون آن قرار دارند و حتی هنگامی که از رابطه‌ای خارج می‌شوند، این تحلیل‌های ذهنی ادامه دارد؛ به طوری‌که در ارتباطات بعدی آنها نیز اثرگذار است. در این بررسی زنانی‌که گرایش به همجنس را به عنوان گرایش جنسی خویش مطرح کرده‌اند و یا تجربه‌ی این رابطه را داشته‌اند، همگی نوعی ناکامی از ارتباط با مردان را گزارش داده‌اند. هرچند عدم دسترسی به مردان و عدم شناخت کافی دوجنس از یکدیگر دلیل بنیانی‌تر شناخته شده است؛ چرا که فقدان تعامل سازنده بین دو جنس باعث عدم شناخت کافی تغییر در فهم از هویت خود و بروز اختلاف بین دو جنس می‌شود.

بهبود شرایط اقتصادی، یافتن شریک جنسی رسمی، حمایتگر و متعهد، دریافت توجه و احساس عاطفی و لذت جنسی، برخورداری از زمینه‌های مشترکی از قبیل طبقه اجتماعی و سن از شرایط تاثیرگذار برای زنان در جهت برقراری رابطه جنسی است. در صورتیکه این شرایط در ارتباط آنها با مردان یافت نشود، احتمال برقراری رابطه جنسی با همجنس افزایش می‌یابد. از سوی دیگر، گروه همالان همجنس با تداوم ارتباطی و کسب تجربه‌های زیستی نزدیک به یکدیگر پتاسیل ایجاد احساس پیوند عاطفی را بین اعضا بوجود می‌آورد. چنان‌که انتظار می‌رود اعضا به‌صورت اخلاقی و خودجوش نیازهای دوستان گروه خویش را درک و فهم می‌کنند و در جهت رفع آن همت می‌گمارند. بدین‌ترتیب، فقدان کسب عاطفه و توجه و ناکامی‌های ارتباطی و یا عدم امکان ملاقات با مردان در طی زندگی اجتماعی، زمینه‌های ایجاد کشش جنسی را بین زنان ایجاد می‌کند. به هر روی نه تنها خانواده که فضای رسمی فرهنگی کشور همراه بودن دایمی دو دختر با یکدیگر را به عنوان

[1] Hammack

کنشی هنجارمند قلمداد می‌کنند و نسبت به آن واکنشی هم‌سویانه دارند. در زیر این لایه‌های تایید کننده‌ی اجتماعی، ساخت خرده فرهنگ نامتعارف جدیدی به‌وجود می‌آید که جامعه به‌واسطه نامشروع بودن آن، موجودیت واقعی آن‌را نادیده می‌گیرد. گسترش این خرده فرهنگ نه تنها به زندگی زنان مفهوم دیگری می‌بخشد بلکه زندگی مردان را نیز به‌صورت مستقیم دستخوش تغییرات مخربی قرار می‌دهد. عدم تمایل به ازدواج دختران با مردان و تمایل آن‌ها به حضور زن دیگری در هنگام رابطه‌ی جنسی با شوهر و تبدیل مرد زندگی به فردی با اهمیت درجه چندم و همچنین تاخیر در سن باروری به خاطر ارضای احساسی بین دو زن از مشهودترین تاثیرات گسترش این پدیده در جامعه است.

## ملاحظات اخلاقی

### پیروی از اصول اخلاق پژوهش

در مطالعه حاضر فرم‌های رضایت نامه آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.


### حامی مالی

هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تامین شد.


### مشارکت نویسندگان

کلیه مراحل این پژوهش به طور مشترک توسط سیده فهیمه عابدین دو و دکتر محمد سعید ذکایی، استاد دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران انجام شده است.

### تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان مقاله حاضر فاقد هرگونه تعارض منافع بوده است.

## منابع


آزادارمکی، تقی؛ ملکی، امیر (۱۳۸۶). تحلیل ارزش‌های سنتی و مدرن در سطوح خرد و کلان. *نامه علوم اجتماعی*، ۳۰، ۹۷-۱۲۱.

آزاده، منصوره؛ آرامی، سعید (۱۳۹۵). بررسی رابطهٔ جامعه‌پذیری‌جنسیتی و رفتار در دوراهی اجتماعی. مطالعات اجتماعی ـ روانشناختی زنان، ۱۴ (۱)، ۷-۳۹.

ازکیا، مصطفی؛ دربان‌آستانه، علیرضا (۱۳۹۳). *روش‌های کاربردی تحقیق*. تهران: انتشارات کیهان.

حکیم، کاترین (۱۳۹۱). *سرمایه جنسی و نقش آن در مناسبات قدرت جامعه*. ترجمه ژیلا سرابی. تهران: نسخه الکترونیکی.

ذکایی، محمد سعید؛ شرعی‌نژاد، زکیه (۱۳۹۴). روابط جنسی پیش از ازدواج در میان جوانان؛ الگوها؛ انگیزه‌ها؛ پاداش‌ها و هزینه‌ها. *مطالعات جنسیت و خانواده*، ۳ (۱)، ۱۲۱-۱۵۵.

شربتیان، محمد حسن؛ دانش، پروانه؛ طوافی، پویا (۱۳۹۶). تحلیل جامعه‌شناختی خشونت خانگی علیه زنان و رابطه آن با احساس امنیت در خانه (مطالعه موردی زنان ۱۸ تا ۵۴ سال شهر میانه). *پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران*، ۶ (۱)، ۲۲-۴۷.

شفائی‌مقدم, الهام؛ نیازی، محسن؛ شاطریان, محسن (۱۳۹۴). بررسی نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی، و اقتصادی مؤثر در نگرش منفی به ازدواج (مطالعه موردی شهروندان شهرستان کاشان). *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۶ (۲)، ۶۷-۹۱.

علیرضانژاد، سهیلا؛ آذرنیا، عقیق؛ نیکوگفتار، منصوره (۱۳۹۵). برزخ تن، تعارض در هویت جنسی و جنسیتی: مطالعه‌ای در سازگاری اجتماعی ناراضیان جنسی. *فصلنامه علوم اجتماعی*، ۲۳(۷۲ )، ۱۴۹-۱۹۱.

علیوردی‌نیا، اکبر؛ ستاره، سیمین (۱۳۹۲). بررسی نقش خانواده, مدرسه, و گروه همالان در بزهکاری دانش‌آموزان. *جامعه‌پژوهی فرهنگی*، ۴(۴), ۷۹-۱۰۳.

کوزر، لویس (۱۳۹۲). *زندگی و اندیشه بزرگان جامعه‌شناسی*. ترجمه محسن ثلاثی. تهران: انتشارات علمی.

گیدنز، آنتونی (۱۳۹۴). *تجدد و تشخیص: جامعه و هویت شخصی در عصر جدید*. ترجمه ناصر موفقیان.تهران: انتشارات نی.

محمدصادق، عاطفه؛ کلانترکوشه، سید محمد؛ نعیمی، ابراهیم (۱۳۹۷). تجربه مشکلات جنسی در زنان متقاضی طلاق و راضی از زندگی مشترک: یک مطالعه کیفی. *تحقیقات کیفی در علوم سلامت*، ۷ (۱)، ۳۵-۴۷.

میرفردی، اصغر؛ ولی‌نژاد، عبدالله (۱۳۹۶). تحلیل تفاوت زنان و مردان در استفاده از شبکه‌های اجتماعی اینترنتی. *مجله جهانی رسانه*، ۱۲ (۲)، ۱۱۲-۱۳۲.

محمدزاده، فاطمه ( ۱۴۰۲). قدرت نمادین، توهم و احساسات در جامعه‌شناسیِ پیر بوردیو. *سایت انسان‌شناسی و فرهنگ*.

مختاری‌زاده نایینی، نرجس؛ سلیمی، عارفه؛ کفیری، علیرضا؛ و دهقان منشادی، منصور (۱۴۰۱). ازدواج و جوانی جمعیت: چالش‌ها و راهکارها. هشتمین همایش علمی پژوهشی توسعه و ترویج علوم تربیتی و روانشناسی ایران.

## References


Abramson, P., & Inglehart, R. F. (2009). *Value change in global perspective*. University of Michigan Press. https://doi.org/10.3998/mpub.23627

Arends, R. I. (1998). *Resource handbook*. Learning to teach. McGraw-Hill.

Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469-479. https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.5.469

Auslander, B. A., Baker, J., & Short, M. B. (2012). The connection between young women's body esteem and sexual assertiveness. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 25(2), 127–130. https://doi.org/10.1016/j.jpag.2011.10.001

Bada, S. O., & Olusegun, S. (2015). Constructivism learning theory: A paradigm for teaching and learning. *Journal of Research & Method in Education*, 5(6), 66-70.DOI: 10.9790/7388-05616670 .https://www.iosrjournals.org/iosr-jrme/papers/Vol-5%20Issue-6/Version-1/I05616670.pdf

Bauman, Z., & Times, L. (2007). *Living in an age of uncertainty*. Liquid times. Polity Press. DOI: 10.1108/17465681111171102 https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/13620430810870476/full/html

Bleske-Rechek, A., Joseph, W. E., Williquette, H., & Donovan, B. (2016). Sex Differences in Young Adults' Attraction to Opposite-Sex Friends: Natural Sampling versus Mental Concepts. *Evolutionary Psychological Science*, 2, 214-219 https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s40806-016-0056-6.pdf

Butler, J. (2004). *Undoing gender*. Routledge. DOI: https://doi.org/10.4324/9780203499627

Campbell, A. (2021). *Sexual identity change among Australian women: Patterns, predictors and outcomes*. Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56930-3

Cook, K. S. (2001). Social exchange. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 21, pp. 14328–14332). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01766-4

Cox, N. B. (2011). A little sex appeal goes a long way: Feminist political economy, commodification, and TLC's "What Not to Wear." *Kaleidoscope*, 10, 19-36. DOI: 10.46319/kscope.2011.10.3 . https://core.ac.uk/download/pdf/60545922.pdf

Cropanzano, R., & Mitchell, M. S. (2005). Social exchange theory: An interdisciplinary review. *Journal of Management*, 31(6), 874-900. https://doi.org/10.1177/0149206305279602

Diamond, L. M. (2016). Sexual Fluidity in Male and Females. *Current Sexual Health Reports*, 8, 249-256. https://link.springer.com/article/10.1007/s11930-016-0092-z

Davlembayeva, D., & Alamanos, E. (2023). Social Exchange Theory: A review. In S. Papagiannidis (Ed.), TheoryHub Book. Retrieved from https://open.ncl.ac.uk. ISBN: 9781739604400.https://open.ncl.ac

DeGue, S., Valle, L. A., Holt, M. K., Massetti, G. M., Matjasko, J. L., & Tharp, A. T. (2014). A systematic review of primary prevention strategies for sexual violence perpetration. *Aggression and Violent Behavior*, 19(4), 346-362. https://doi.org/10.1016/j.avb.2014.05.00۴

Dennick, R. (2016). Constructivism: reflections on twenty-five years teaching the constructivist approach in medical education. *International Journal of Medical Education*, 7, 200–205. https://doi.org/10.5116/ijme.5768.0d1c

Dewey, J. (1986). Experience and education. *The Educational Forum*, 50(3), 241-252. https://doi.org/10.1080/00131728609335764

Doe, J. (2020). *Educational Psychology*. ABC Publishing. Retrieved from https://books.google.com/books/about/Educational_Psychology.html?id=jUcGAAAACAAJ

Evolutionary Psychological Science. (2021). Are Women Sexually Fluid? The Nature of Women's Sexual Attraction and Evolutionary Sources. *Evolutionary Psychological Science*. Retrieved from https://link.springer.com/article/10.1007/s40806-017-0128-2

Hochschild, A. R. (1983). The Managed Heart: Commercialization of Human Feeling. University of California Press. DOI: 10.4236/ojpp.2015.56041 .https://dx.doi.org/10.4236/ojpp.2015.56041

Johonnot, K. (2016). *Fluidity in Women's Sexuality*. Master's thesis, Duke University. Retrieved from https://hdl.handle.net/10161/12633.

Kalmijn, M., De Graaf, P. M., & Poortman, A. R. (2004). Interactions between cultural and economic determinants of divorce in the Netherlands. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 75-89. https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2004.00006.x

Katz-Wise, S. L., & Hyde, J. S. (2015). Sexual fluidity and related attitudes and beliefs among young adults with a same-gender orientation. *Archives of Sexual Behavior*, 44(5), 1459-1470. https://doi.org/10.1007/s10508-014-0420-1

Kellie, D. J., Blake, K. R., & Brooks, R. C. (2019). What drives female objectification? An investigation of appearance-based interpersonal perceptions and the objectification of women. *Plos One*, 14(8), e0221388. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0221388

Kenyon, F. E. (2018). *Studies in Female Homosexuality IV. Social and Psychiatric Aspects*. Cambridge University Press. https://www.cambridge.org/core/journals/the-british-journal-of-psychiatry/article/abs/studies-in-female-homosexuality/94745F58FD9F264439ACC6C22760ABAE

Furedi, F. (2013). *Therapy culture: Cultivating vulnerability in an uncertain age*. Routledge. DOI: 10.4324/9780203426868 .https://doi.org/10.4324/9780203771587

Giddens, A. (1991). *Modernity and self-identity: Self and society in the late modern age*. Polity Press. DOI: 10.2307/2505354 .https://philpapers.org/rec/GLUAGM

Giddens, A. (1991). *The consequences of modernity*. https://www.bibguru.com/b/how-to-cite-the-consequences-of-modernity

Giddens, A. (2003). *Runaway world: How globalization is reshaping our lives*. Taylor & Francis. DOI: 10.4324/9780203426868 .https://doi.org/10.4324/9780203771587

Hakim, C. (2011). *Honey money: The power of erotic capital*. Penguin UK. DOI: 10.1111/j.1467-954X.2012.02132.x

Hall, W. J., Dawes, H. C., & Plocek, N. (2021). Sexual Orientation Identity Development Milestones Among Lesbian, Gay, Bisexual, and Queer People: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Frontiers in Psychology*, 12. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.753954

Hammack, P. L. (2005). An integrative paradigm. *Human Development*, 48(5), 267-290. https://doi.org/10.1159/000088982 .https://www.jstor.org/stable/26763846

Hooker, E. (1957). The adjustment of the male overt homosexual. *Journal of Projective Techniques*, 21(1), 18-31. https://doi.org/10.1080/08853126.1957.10380742

Litzenberger, B. W., & Buttenheim, M. C. (1998). Sexual orientation and family development: Introduction. *American Journal of Orthopsychiatry*, 68(3), 344–351. https://doi.org/10.1037/h0080340

Martin, J. E. (1972). Lesbianism: A feminist position. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 1(3), 804-813. https://doi.org/10.1086/493216

Martin, J. E. (2019). *Violence against women: A feminist approach*. Routledge. https://doi.org/10.4324/9780429459988

McLeod, S. (2019). Constructivism as a theory for teaching and learning. *Simply Psychology*. https://www.simplypsychology.org/constructivism.html

Peplau, L. A. (2003). Human sexuality: How do men and women differ? *Current Directions in Psychological Science*, 12(2), 37-40. https://doi.org/10.1111/1467-8721.01221

Phillips, D. C. (1995). The good, the bad, and the ugly: The many faces of constructivism. *Educational Researcher*, 24(7), 5-12. https://doi.org/10.3102/0013189X024007005

Safron, A., Klimaj, V., Sylva, D., Rosenthal, A. M., Li, M., Walter, M., & Bailey, J. M. (2018). Neural correlates of sexual orientation in heterosexual, bisexual, and homosexual women. *Scientific Reports*, 8(1), 1-14. https://doi.org/10.1038/s41598-018-25552-9

Seyed-Emami, K. (1996). Homosexuality in Iran: A sociological and historical study. *Iranian Studies*, 29(1-2),209-218.Retrievedfrom. http://dx.doi.org/10.1080/00210869608701867
(https://www.sid.ir/Fa/Journal/advancedsearch.aspx)

Smelser, N. J., & Baltes, P. B. (Eds.). (2001). *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 11). Elsevier. DOI: 10.1016/B0-08-043076-7/03001-9 https://shop.elsevier.com/books/international-encyclopedia-of-social-and-behavioral-sciences/smelser/978-0-08-043076-8

Stryker, S. (2001). Social psychology, sociological. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 21, pp. 14409-14413). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01767-6

Turner, M. J. (2016). Rational emotive behavior therapy (REBT), irrational and rational beliefs. In N. J. Smelser & P. B. Baltes (Eds.), *International encyclopedia of the social & behavioral sciences* (Vol. 21, pp. 14409-14413). Elsevier. https://doi.org/10.1016/B0-08-043076-7/01767-6

University of Illinois at Urbana-Champaign. (2015, April 9). Amygdala encodes ‘cooties’ and ‘crushes’ in the developing brain. ScienceDaily. Retrieved from.https://www.sciencedaily.com/releases/2015/04/150409120303.htm

Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in society: Development of higher psychological processes*. Harvard University Press. https://doi.org/10.4236/sm.2012.23033